

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΝΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΕ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΑΠΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1871 ΜΕΧΡΙΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1872.

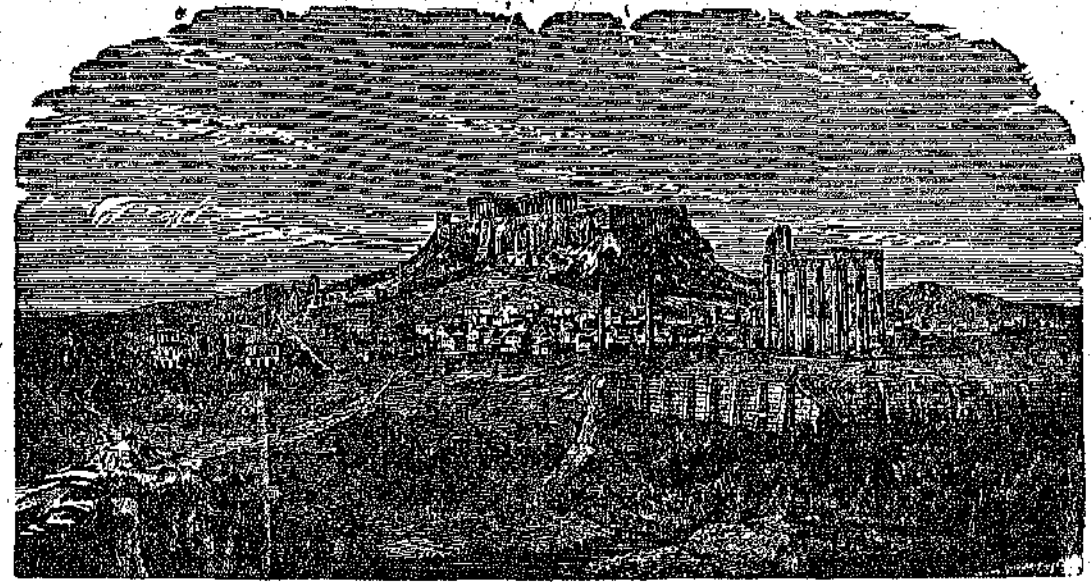
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΞΟΝ ΑΡΙΘ. _____

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
2213
ΚΥΡ. Γ. ΜΠΟΥΚΑΛΑΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΕ ΛΑΖ. Α. ΒΙΛΛΑΡΑ.

1872.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

4 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1872.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 523

ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ
ΚΩΜΩΔΙΑΙ.

Ἡ ἐπικρίσις συγγραμμάτων ἢ ποιημάτων ἐλαβε παρ' ἡμῶν παράδοξον χαρακτήρα, σπανιώτερον γενομένη χάριν τοῦ κρινομένου ἔργου, σχεδὸν δὲ πάντοτε κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸν συγγραφέα ἢ ποιητὴν. Ὁ ἐπικριτὴς ἢ εἶνε φίλος ἐνθερμὸς καὶ τῶν προδηλοτάτων τοῦ κρινομένου ἀμαρτημάτων δικηγόρος ὑπερμαχος, ἢ ἐχθρὸς ἀδυσώπητος, βλέπων πάντα λοζὰ καὶ κίτρινα καὶ καταφρονητά. Διὰ ταῦτα καὶ αἱ ἐπικρίσεις παρ' ἡμῶν ἀπίθανον πᾶσαν ἀξίαν καὶ ἔχουσιν ἀποτέλεσμα συνήθως διαπληκτισμοῦ προσωπικοῦ καὶ χυδαίου. Οὕτω δ' ἀσκουμένη ἡ κριτικὴ φυσικῶ τῷ λόγῳ οὐδεμίαν ἔχει ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν φιλολογίαν ἡμῶν *).

Ἡ κριτικὴ ἐν τούτοις τῶν ποιημάτων δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπαχθῆ καὶ αὐτὴ εἰς τὸν γενικὸν τοῦτου κανόνα· διότι πρὸ δύο ἤδη δεκαετηρίδων καὶ ἐπέκεινα ἐδόθη εὐκαιρία διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ποιητικοῦ ἀγώνος ἢ ἀναπτυχθῆ κριτικὴ περὶ τὴν ποίησιν ὑπὸ τῶν τᾶ

πρῶτα φερόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων. Ἡ φιλοσοφικὴ τοῦ πανεπιστημίου σχολή, ἥτις, ὡς εἰκόσ, ἔπρεπε νὰ περικλείῃ ἐν ἑαυτῇ τὸ αὐτὸν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ μαθήσεως, ἀνεκνήρυχθη ὁ ἀνώτατος ἐλεγκτὴς καὶ χειραγωγὸς τῶν ποιητῶν ἡμῶν· αὐτὴ ἐμελλεν οὐ μόνον νὰ δεικνύῃ ἡμῖν τοῖς ἄλλοις τίς εἶνε τῶν Μουσῶν ὁ περιλημένος καὶ ἄξιός νὰ φέρῃ δάφνην καὶ μυρσίνην, ἀλλὰ καὶ τίς ἡ κατάστασις παρ' ἡμῖν τῆς ποιήσεως ἐν γένει, καὶ τίνες αἱ πρόοδοι αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῶν Μουσῶν δικαστήριον ἀπέτυχε διὰ λόγους, οἵτινες δὲν εἶνε τῆς παρουσίας ὑποθέσεως· αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ παρήγαγον πολλὰς ἀσχημίας, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἀγὼν ἐξέπεσε, βαθμηδὸν δὲ οἱ τε δόκιμοι ποιηταὶ ἡμῶν ἀπεχώρησαν τοῦ σταδίου, καὶ οἱ ἱκανώτεροι τῶν κριτῶν ἐσίγησαν. Ἀγὼν δὲ ποιητικὸς σήμερον σημαίνει θεματογραφίαν περὶ τὸ στιχοῦργεῖν, κρίσις δ' αὐτοῦ δρισμὸν καὶ διαίρεσιν τῆς ποιήσεως εἰς ἐπικὴν, λυρικὴν καὶ δραματικὴν, ἔλεγχον λεξικῶν μικρολόγων δι' ἐνός σίς καὶ ἐπισώρευσιν εἰς τὰ μὴ στεφανούμενα ποιήματα τοιοῦτων ἐπαίνων, οἳ οὐ θὰ ἔφερον τὸ ἐρόθημα εἰς τὰς παρειὰς καὶ τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου ποιητῶν. Ἐκ τοῦ ἀγώνος τούτου ἐν μέγα ἀποτέλεσμα κινδυνεύει νὰ παραχθῆ, τουτέστι νὰ σχηματισθῆ παρ' ἡμῶν καὶ ἄλλη τις πλὴν τῆς ποιητικῆς εἰσηγητικῆς ἀδεια. Ὁ

*) Σ η μ. Π α ν δ. Καλὸν νὰ διακριθῆ ἰσαεὶς ἡ βιβλιογραφία ἀπὸ τῆς βιβλιοκρισίας (critique littéraire). Καὶ ἡ μὲν πρώτη γίνεται συνεχῶς, ἡ δὲ δευτέρα πολὺ σπανιώτερον. Ὁ ἀναγινώσκων τὴν Π α ν δ ὡ ρ α ν θίλει ἐμολογῆσαι ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ συμπεριληφθῆ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἀνωτέρω κατέκρισιν.

ενεβάθουν εν τήν μελέτην, και βαθμυδόν εσχμα-
τιζε τήν γνώμην του.

Οτι όμως ελαι αυται αι παραδόσεις του Φαύστου,
δλαι αυται αι αφηγήσεις περι των τυχών και περι-
πετειών αυτου είχαν και ιστορικην βάσιν, αποδει-
κνύεται εκ των περι Φαύστου μαρτυριών συγχρό-
νων συγγραφέων, οτινες και τον τόπον της γεννή-
σεώς του αναφέρουσι, και του; γονείς του κατονο-
μάζουσι, και τας περιπετειάς αυτου διηγούνται, και
εν γένει περι του προσώπου αυτου λαλοῦσι.

Μεταβαίνομεν λοιπόν τώρα εις τό ιστορικόν μέρος
του παρόντος κρηου, ενθα θέλομεν ιδει τον δόκτορα
Φαύστον ως άνθρωπον ζώντα μεταξύ ανθρώπων.

Αφίνοντες κατά μέρος τους προγενεστέρους συγ-
γραφείς, οτινες δέν παραδέχονται τήν ύπαρξιν του
Φαύστου, και θεωροῦσι και τό όνομα αυτου πλα-
στόν, μεταβαίνομεν εις τήν μαρτυριαν αξιοπιστο-
τέρων συγγραφέων, οτινες περι αυτου εγραψαν.
Τήν πρώτην θέσιν κατέχει αναμφισβητήτως ο Μάν-
λιος, οστις λέγει ότι εγνωρίσε προσωπικώς τον δό-
κτορα Φαύστον. Εγεννήθη ο Φαύστος, κατά τον
Μάνλιον εν τή κωμοπόλει Kundlingen της Βυρτεμ-
βέργης, οθεν μετέβη εις Κρακοβίαν οπου σπουδάζει
τήν μαγειαν, διδασκομένην τότε δημοσίω υπό τα-
κτικού της μαγείας καθηγητου. Μετά τήν αποπε-
ράτωσιν των σπουδών του ο νέος δόκτωρ περιήλθε
πολλάς χώρας, παρουσιαζόμενος αείποτε ως διδά-
σκαλος των μαγικών τεχνών και επιστημών. Τοῦτο
δὲ συνέβαινε κατά τὰ πρώτα ετη της 15^{ης} εκατον-
ταστηριδος. Είς τοῦτο συμφωνοῦσι και ο Wier σύ-
γχρονος του Φαύστου, και ο Dal Rio, οστις καλει
τον Φαύστον φίλον και οπαδόν του διασήμου μά-
γου Κορνηλιου Αγρίππα. Άλλος αξιοπιστος μαρτυς
είναι ο Γερμανός Φιλίππος Βεγάρδης, οστις εν τινι
συγγράμματι αυτου εκδοθέντι τῷ 1539 λέγει περι
του Φαύστου τὰ εξής: «δέν ήθελον ειπει τό όνομα
του επιφανούς τούτου και γενναίου άνδρός; αλλά τό
αναφέρω διότι ο άνηρ περιηγήθη πρό τινων ετών
πλείστας δσας χώρας, πολλάς ήγεμονίας και βασι-
λεια, και εθαυμάσθη πανταχοῦ οὔχι μόνον διά τήν
χειρομαντείαν, τήν νεκρομαντείαν και άλλας τοι-
ούτας τέχνας. Ο ίδιος δὲ μεθ' ύπερηφανείας ελεγε
τό όνομά του και ύπεγράφετο φιλόσοφος φιλοσό-
φων κτλ. Πολλοί όμως μοι παρεπονέθησαν ότι είχαν
άπατηθῆ παρ' αυτου. Παραδέχομαι ότι και αι ύπο-
σχίσεις του ήσαν μεγάλαι δσον και ή τέχνη του.»
Εκ των λόγων τούτων του Βεγάρδη εξάγομεν ότι ο
Φαύστος ήτο μὲν άνηρ σοφός και εξοχος, αλλά και
μέγας άπατεών και άγύρτης.

Οτι όμως πολλαι επιχειρήσεις και πολλά θαύματα
τά όποια άπεδιδονται εις τον Φαύστον δέν άνήκου-

σιν εις αυτον αποκλειστικώς αλλά και εις άλλους,
περι τούτου οδδεις άμφιβάλλει. Άρκει ν' αναφέρωμεν
τον σκύλον, οστις αναφαιίνεται ο πιστός του Φαύστου
οπαδός, και εν τῷ όποιῳ κατά τήν παράδοσιν εκρύ-
πτετο κακός τις δαίμων. Τοιοῦτον σκύλον αποδί-
δουσι και εις τον Κορνήλιον Αγρίππαν, εν ῷ ο φίλος
και μαθητής τούτου Wier λέγει ρητώς, ότι ο σκύ-
λος του Αγρίππα ήτο άπλοῦττατος σκύλος, δν πε-
ριπαθῶς ήγάπη ο κύριός του. Μήπως δέν διηγών-
ται και περι του Πάπα Σιλβέστρου του Β', ότι είχε
παρ' εκυτῷ μαῦρον, λασιότριχ σκύλον, εν ῷ εκρύ-
πτετο ο Σατανάς; Εκ των διαφόρων περι Φαύστου
μαρτυριών των συγχρόνων αυτου συγγραφέων, εξά-
γομεν ότι ο Φαύστος ήτο άνηρ επιστήμων, εμπειρος
περι τήν Ιατρικην και τας φυσικάς επιστήμας πρό
πάντων, ένασχολούμενος όμως και με τήν κλασικην
λεγομένην φιλολογίαν. Διηγείται περι αυτου ο Mörser
ότι εν Ερφορτη επρότεινε να παρουσιάση τας απο-
λεσθείσας κωμωδίας του Πλάτου και του Τερεντίου
και να τας αφήση επί τινας ώρας προς άντιγραφήν.
Οι θεολόγοι όμως και οι δημοτικοί σύμβουλοι της
Ερφορτης, προς οὐς εγένετο ή παράδοξος αυτη πρό-
τασις, δέν ήθέλησαν να τήν παραδεχθῶσιν, εικάζον-
τες ότι ήθελε μεσολαβήσει ή μαγεία τις ή ο διά-
βολος αυτός. Οι κυριώτεροι όμως κλάδοι της έπι-
στήμης του ήσαν άναντιρρήτως ή άστρολογία και ή
φυσική μαγεία, περι ας πλείστοι όσοι των σοφών
ήσυχολοῦντο κατ' εκείνους τους χρόνους. Οι περι τας
τοιούτας επιστήμας εντριβείς, θαυμάζόμενοι υπό των
πολλών ως όντα ύπερφυσικά, διήγειρον τήν ύποψίαν
ότι είχαν εις ταύτας άρωγόν αυτον τον Σατανάν.

Τήν ιδίαν δὲ ταύτην ύπεστήριζον πάση δυνάμει
οι καλόγηροι, οτινες είχαν συμφέρον να διατηρῶσι
παρά τῷ λαῷ τήν ιδέαν περι της επιρροής του δια-
βόλου επί των ανθρώπων, εξ ής δέν ήδύναντο οὔτοι
ν' άππληχθῶσιν ειμή προστρέχοντες εις τὰ μονα-
στήρια και εις τας εκκλησίας. Πρό πάντων έπρεπε
να συμβῆ τοῦτο ως προς τον δόκτορα Φαύστον, οστις
άναφανδόν εξήσκει τας μαγικάς του τέχνας και εν-
έπνεε φόβον και τρόμον εις τους άμαθείς. Οὔτως
εξηγείται ότι ή περι Φαύστου παράδοσις γέμει τοιού-
των φαντασιωδών διηγήσεων, και ότι άποδίδονται
αυτῷ πλείστα όσα τὰ όποια οὔτε καν διανοήθη ποτέ
να εκτελίση. Κατ' ολίγον συνεκεντρώθησαν εν τῷ προ-
σώπῳ του Φαύστου όλα τὰ μυθώδη ταῦτα και φαν-
τασιώδη διηγήματα. Και όπως αι ποιηται του με-
σαιώνος διαπραγματεύοντο περι της μεγάλης εν τῷ
άνθρώπῳ διστασίας μεταξύ φύσεως και πνεύματος,
γνώσεως και ιδέας, μεταξύ επιγείου και θείου εν δυοι
δικάφοροις προσώποις, εύρίσκομεν εν τῷ του Φαύστου
παράδοσι άμφότερα ήνωμένα, και ο άγών συγκρο-
τεται εν ενι και τῷ αυτῷ προσώπῳ.

Περί της διαμονής του Φαύστου εν Βιττεμβέργη
διηγούνται ότι ήναγκάσθη να βραχύνη αυτην, διότι
ο ήγεμών Ιωάννης ο Εϋσταθής είχε διατάξει να τον
συλλάβωσι και να τον φυλακίσωσι. Η εν Βιττεμ-
βέργη διαμονή του Φαύστου λαμβάνει ύπόστασιν εξ
επιστολής τινος του διασήμου Μελάγχθωνος, εν η
αυτος λαλει περι αυτου ως γνωρίσε; αυτην πρό μι-
κρού, άλλ' οὔχι πολύ κολακευτικῶς.

Άρχαίον της Ερφορτης χρονικόν αναφέρει, ότι ο
Φαύστος είχε λάθει παρά της ακαδημαϊκής συγκλή-
του τήν άδειαν να παραδώσῃ μαθήματα περι Ομή-
ρου. Περιέγραφε δὲ του; ήρωας του Ομήρου τοσού-
τον ζωηρῶς, ως να του; είχαν ήδη προσωπικῶς. Οι
φοιτηται, γνωρίζοντες ότι ο νέος αυτών καθηγητής
ήδύνατο να εκτελῆ άπίστευτα πράγματα, τον πα-
ρεκάλεσαν μιζ' των ήμερῶν να άναστήσῃ εκ του τά-
φου τους ήρωας του Ομήρου, και να του; δείξῃ εις
αυτους. Ο Φαύστος προσεκάλεσε μετά τινας ήμέρας
τους φοιτητάς εις τήν οικίαν του, τους εκλεισεν εν
σκοτεινῷ τινι δωματίῳ και τοις άπηγόρευσε να ο-
μιλήσωσι. Μετ' ολίγον έπαρουσίασεν εις αυτους ένα
κατόπιν του άλλου βλους τους ήρωας, και παρατη-
ρήσας εν τέλει ότι οι φοιτηται κατετρόμαξαν επί
τη θέα του μονοφθάλμου Πολυφῆμου, δν παρέστησε
με έρουροῦν πώγωνα και με σιδηροῦν σουβλίον εν
χερσιν, προσεποιήθη ο Φαύστος, ότι δέν ήδύνατο να
τον απομακρύνῃ. Συγχρόνως ήκούσθη μέγας κρότος
και όλη ή οικία εσεισθη. Οι φοιτηται κατελήφθησαν
υπό μεγάλου τρόμου, δύο μάστιγα εξ αυτών ενόμι-
σαν ότι έγιναν ήδη βορά του ανθρωποφάγου Κύκλω-
πος. Οι άγράμματοι μοναχοί, οι άποτελούντες τήν
ακαδημ. συγκλήτον εξέλεθον τον δόκτορα Φαύστον
ως μάγον και τῷ άπίστευτον πνευματικόν, όπως δια-
βάση λειτουργίαν προς άποτροπήν του διαβόλου. Ε-
πειδή όμως ο Φαύστος δέν ήθέλησε να παραδεχθῆ
τοῦτο, παρεδόθη παρὰ του πνευματικού εις τον διά-
βολον, και άποφάσει της συγκλήτου και του δημο-
τικού συμβουλίου απέπεμφθη της πόλεως.

Η εν Λειψία διαμονή του Φαύστου μαρτυρείται
εκ δύο εικόνων, σωζόμενων μέχρι τουδε, εξ των η μὲν
παριστῆ τον Φαύστον συμπίνοντα μετά φοιτητῶν,
ή δε ετέρα τον Φαύστον εξερχόμενον του ξενοδοχείου
καθήμενον εφιππον επί οίνουσαρέλου.

Άλλ' ή φήμη του Φαύστου δέν περιορίσθη μόνον
εντός της Γερμανίας, μετεδόθη και εις τὰ ξένα. Ηδη
περι τὰ τέλη της 16 εκατονταστηριδος επεξεργάσθη
τήν παράδοσιν ταύτην ο Άγγλος Μάρλοου εις σχῆμα
δραμάτος, περι ου θέλομεν διαλάβει τινά κατωτέρω.
Οτι δὲ ο Don Juan των Ιταλων είναι απομίμησις της
παράδοσεως του Ιωάννου Φαύστου, ειπομεν ήδη
άνωτέρω.

Η γνώμη δε αρχαιοτέρων τινων συγγραφέων ότι
ο διάσημος της Ισπανίας ποιητής Καλδερῶν μετε-

χειρίσθη τήν παράδοσιν του Φαύστου ως ύπόθεσιν
διὰ τήν κωμωδίαν του τήν επιγραφομένην ει προδι-
βισσο mago (ο θαυματουργός μάγος) απειδείχθη κα-
τόπιν εσφαλμένη. Ο Καλδερῶν δέν είχε τον Φαύστον
πρό οφθαλμών αλλά τον ζῆγιον Κυπριανόν της Αντι-
οχείας, οστις είχε τήν φήμην μάγου, και του όποιου
ή παράδοσις είναι πλήρης φρικωδεστάτων εικόνων
διαβόλων και δαιμόνων, και της άπελπισίας του ά-
φωτισμένου εις αυτου; μάγου.

Και εν Πολωνία ανεγράφη κατά τήν αυτην επο-
χην μάγος τις Φαύστος Σοκίνος καλούμενος, οστις
κατέπληκτε τον οχλον διά των θαυμάτων του και
ύπεγράφετο συνήθως Φαύστος, διδ και πολλάκις μετά
του Γερμανου Φαύστου συγχέεται.

Φυσικόν ήτο, άγύρτης τοσούτον διάσημος, όποιος
ο Φαύστος να τελειώσῃ τον βίον του διά τρόπον β-
λαος εξαιρετικού. Και πολλαι είναι αι περι του θανά-
του γνῶμαι. Αι δημόδιαι παράδοσεις αναφέρουσι
ότι ληξάσης της υπό του διαβόλου ταχθείσης προ-
θεσμίας, ο Σατανάς εν μορφή φρικωδεστάτη ενεφα-
νίσθη ενώπιον του δόκτωρος Φαύστου, τον παρεκάλε-
σε μετ' εκυτου διά του άέρος, και εξεσπενδόνισε μετὰ
ταῦτα τό συντετριμμένον πτώμα επί σωρού κόπρου.
Οι σύγχρονοι όμως συγγραφείς αναφέρουσι ότι ά-
πέθανε μὲν εν τῷ πατρίδι αυτου αλλά διά βιαιου
θανάτου. Εύρέθη δηλ. πνιγμένος εν τῷ κλίην του,
και ο λαϊμός του έφερε τας πελιδνάς κηλίδας όνυ-
χων οξείων.

Οτι δὲ τὰ περι του θανάτου αυτου λεγόμενα έ-
νεποιουν φρίκην και εις μεταγενεστέρας γενεάς απο-
δεικνύεται και εκ του εξής περιστατικού, ου τήν Ι-
στορικην αλήθειαν μαρτυρεῖ δόκιμος Γερμανός συγ-
γραφέας. Κατά τους χρόνους του καταστρεπτικού
τριακονταετους πολέμου, εισβλήων ο έχθρος εις τήν
Σαξωνίαν επέπισε κατά του επί του Άλβιου ποταμου
κειμένου χωριου Βρέδα. Ο ειρηνοδίκης του χωριου
θέλων να σώσῃ αυτὸ από λεηλασίαν και έμπρησμένην,
επαρουσιάσθη εις τὸ έχθρικόν στρατόπεδον, και ει-
πεν ότι ο οικός του (του ειρηνοδίκου) είναι όνομα-
στός διά τον φρικώδη θάνατον του Φαύστου, όπερ
μαρτυρείται και εκ του αιματωμένου τοίχου ενός
των δωματίων. Οι έχθροι καταληφθέντες υπό τρό-
μου επράπησαν εις φυγήν, και οὔτως εσώθη τό χω-
ριον. δέν αναφέρεται εάν ήτο τοῦτο στρατηγήμα του
ειρηνοδίκου, ή εάν και αυτος έπίστευεν εις τὰ περι
του θανάτου του Φαύστου λεγόμενα.

Πρός συμπλήρωσιν του ατελους τούτου περι της
παράδοσεως του Φαύστου σχεδιάσματος, νομίζω ά-
ναγκαίον να προσθέσω ολίγα τινά και περι της δρα-
ματοποιήσεως της τοσούτον δημοτικής ταύτης πα-
ράδοσεως. Εν τῷ οὔσις αυτῇ εκάστης παράδοσεως
εγκείται ποιήσις τοῦτο είναι αναμφισβήτητον, κα-

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ πόλις ἤματι καὶ ἐπὶ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅς κατὰ τὸν Ἀρριανὸν ἐν Ἀγκύρα ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις τοῦ Πόντου καὶ τῆς Παφλαγονίας· ἐπὶ δὲ τῶν διαδόχων αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων διαδραματίσας μέγα πρόσωπον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Θεωρεῖται δὲ ὡς πρώτη ἔδρα καὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὡς τοῦ ἔρτογρούλ τοῦ πατρὸς τοῦ πρώτου αὐτοκράτορος τοῦ τουρκικοῦ βασιλείου Ὀσμάν, λαθόντος παρὰ τοῦ σουλτάνου τῶν Σελευσίδων Ὀθωμανῶν Ἀλκεδῶν τὴν ὑποταλὴ ἡγεμονίαν τῆς Ἀγκύρας πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς ἐγκαταφυγῆς πρὸς αὐτὸν βουθείας του. Ἡδὴ δὲ εἶναι ἔδρα μίας τῶν εὐρέων ἐν τῇ ἐλάσσονι Ἀσίᾳ νομαρχιῶν.

Ἦτο περιβεβλημένη, ὡς διακρίνεται ἔτι, ὑπὸ τριῶν τευχῶν. Τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος, ὡς δεκνύουσι τὰ ἔτι σωζόμενα ἔγγραφα τῶν θεμελίων αὐτοῦ, περιέβαλλε τὴν πόλιν νοτιοδυτικῶς καὶ συνέχετο μετὰ τοῦ μεσαίου τεύχους. Τὸ δὲ μεσαίον πάλιν συνέχετο μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καμπυλοειδοῦς, εἰς δὲ τὸ βόρειον ἔκρον τοῦ ἐσωτερικοῦ τεύχους εἶναι ἐκτισμένη καὶ ἡ ἀκρόπολις Ἀκκουλὲ καλούμενη (λευκὸν φρούριον). Οὕτω τὸ μὲν νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς πόλεως περιεβάλλετο ὑπὸ τριῶν τευχῶν, τὸ δὲ βορειοανατολικὸν ὑπ' ἑνός. Τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος δὲν ὑπάρχει σήμερον, ὡς βεβαιῶσαι δὲ κατεσκάφη πρὸ τινῶν ἐτῶν καὶ ἐρείπια μόνον πωλῶν τινῶν σώζονται ἔτι. Ὁ τόπος δι' αὐτὸν διήρχετο γέμει εἰσέτι κολοσσιαίων λίθων, κιονοκράνων, συντριμμάτων κίωνων καὶ ἄλλων πολλῶν τετροννευμένων καὶ ἐπιγεγραμμένων λίθων ἐν μέρει μὲν λατινιστῶν, πλείστον δὲ ἑλληνιστῶν. Εἰς δὲ τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἐξω τεύχους ἐν ᾧ ἔσκαπτον ὑπόνομους πρὸ τινος χρόνου, εὐρέθη τάφος τις μεθ' ἑνὸς κρανίου καὶ παρὰ τὸ κρανίον ἰκανὰ ἀρχαῖα Ῥωμαϊκά νομίσματα, τὰ πλείστα τοῦ Δομιτιανοῦ καὶ Νερούα. Τὸ μεσαίον καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τεῖχος διατηρεῖται ἔτι ἀρκετὰ ἐδάριον καὶ ἀκέραιον. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἔπαθον πολλάς μεταλλαγὰς καὶ ἐπισκευὰς, ἐπειδὴ εἰς πολλὰ μέρη τῶν τευχῶν ἀπαντῶνται κιονόκρανα, κίονες, ἐπιτόμβιοι πλάκες ἐνίοτε καὶ ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα ἀνάκτως ἐρημμένα καὶ ἀνεστραμμένα, πολλῶν δὲ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπιγράμμάτων μέρος μὲν εὐρίσκειται εἰς τὸν ἑνα πύργον, μέρος δὲ εἰς τὸν ἄλλον. Οἱ πύργοι τοῦ μὲν μεσαίου τεύχους εἶναι τετραπλευροῦ ὀρθογωνίου πρίσματος, τοῦ δὲ ἐσωτερικοῦ πενταπλευροῦ πρίσματος.

Οὐδεμίαν ἄλλη πόλιν, νομίζω, τῆς Ἀνατολῆς περιέχει τοσαύτα καιμηλὴ ἀρχαιοτήτων, ὅσα ἡ Ἀγκυρά. Παντοῦ οὖν περιστραφῆτις, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ εἰς τὰς οἰκίας, καὶ μάλιστα περὶ τὴν πόλιν, ἀπενιθὴ μνημιῶν τι ἀρχαιότητος, ἢ κιονόκρανον, ἢ περιστύλιον, ἢ κίονας κολοσσιαίου μεγέθους, ἢ λίθους ἐπιγεγραμμένους.

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Ἀγκύρας, μεθ' ὧν ὑποβάλλω νῦν εἰς τὸ φιλάρχαιον τῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἐπιγράμματα τινά, ἐπιφυλαττόμενος καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ σημειώσω ὑμῖν ὅ,τι ἄξιον λόγου πρὸς γνῶσιν τῶν κατ' ἡμᾶς ἀρχαιοφίλων.

(1) [Ἢ ἀρχὴ λείπει] ΤΟΡΟΣ ΤΙΤΟΥ ΑἸΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ.
 ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΗ ΑΧΑΙΑΣ
 ΗΓΕΜΟΝΙ ΛΕΓΕΩΝΟΣ Ο Δ Ο ΣΚΥΘΙΚΗΣ
 ΣΤΡΑΤΗΓΩΙ ΔΗΜΑΡΧΩΙ ΤΑΜΙΑΙ ΕΠΑΡΧΕΙΑΣ
 ΒΑΙΤΙΚΗΣ ΧΒΙΑΙΑΡΧΩΙ ΠΛΑΤΥ
 ΣΗΜΩΙ ΔΕΓ Δ ΑΙΑΥΜΩ(Ν) ΕΥ
 ΤΥΧΟΥΣ.
 ΚΑ ΜΑΞΙΜΟΣ.

Εὐρέθη ἐπὶ τεμαχίου κίονος ἐν τῇ ἀναγερωθείσῃ σχολῇ τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος.

(2) ΠΡΩΤΑΙΩΝ ΙΟΥΣΤΕΤΟΝ ΙΟΥΝΙ
 ΑΝΟΝ Γ ΑΡΧΙΕΡΒΑ ΚΥΣΤΗΝ ΤΗΣ
 ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΗΟΡΦΥΡΑ Κ ΣΤΕ
 ΦΑΝΩ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΤΕΤΙΜΗΜΕΝΟΝ
 ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΝ ΠΑΣΙΣ ΔΙΕΝΕΓΚΟΝΤΑ
 ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΙΣ Κ ΕΝ ΔΙΑΝΟΜΙΑΙΣ ΠΛΟΥ
 ΤΙΣΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΒΡΓΟΙΣ ΤΕ ΠΕΡΙ
 ΚΑΛΕΣΤΑΤΟΙΣ ΚΟΣΜΗΣΑΝΤΑ Κ ΜΟΝΟΝ
 ΤΩΝΗΡΑΥΤΟΥΤΑΙΟΝΗΣΕΛΑΙΟΘΕΤΗΣΑΝ
 ΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΑ ΔΕ Κ
 ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΒΑΛΑΝΕΙΟΥ
 ΦΥΛΗ ΔΙ ΟΣΤΑΗΝΟΥ ΕΤΙΜΗΣΕΝ.

Εὐρέθη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἐξω τεύχους ἐπὶ κίονος. Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ ἀνδρῶν τοῦ ἀναφερομένου ἀρχιερέως ἵστατο ἐπὶ τοῦ κίονος, ὡς διακρίνεται ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τούτου κολώματος. Τὰ δὲ ἐρείπια τοῦ ἀναφερομένου βαλανείου σώζονται ἔτι ἐξω τῆς πόλεως περὶ τὰ δύο λεπτὰ μακρὰν τοῦ κίονος.

(3) ΑΚΥΛΕΙΝΑ ΑΡΧΕΔΗΜΟΥ ΤΕΚΝΟΙΣ
 [ΣΑΥΚΥΤΑΤΟΙΣ ΘΕΟΤΕΙΚΩ ΚΑΙ
 ΠΑΥΛΩ ΤΟ ΗΡΩΟΝ ΒΑΥΤΗ ΤΕ ΚΑΙ ΤΟ
 [ΑΝΔΡΙ ΜΟΜΜΟΝΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΟΥΣΙΕ
 [Η]ΤΗΣ ΤΕΚΝΟΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΤΗ
 [ΣΑΜΕΝΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΑΣΑ
 ΒΕΒΑΡΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΦΑΓΜΑ ΑΠΕ
 [ΚΑΤΕΣΤΗΣΕΝ ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ.

Εὐρέθη ἐξωθεν τοῦ ἐσωτερικοῦ τεύχους πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς πόλεως. Ἐστὶ μίαν πύλιν, ἔσωθεν τῆς ἑλλή πύλης περιτετειχισμένη, ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου δὲ ταύτης εὐρέθη. (Νεολόγος)

ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

[ἀπόφραγμα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.]

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1793 ἔτους, ἤμεραν τινὰ ἐκ τῶν ὤρειων ἐκείνων τὰς ὁποίας βλέπει τις συχνὰ εἰς τὸ μεσημερινὸν μέρος τῶν Κεθεσῶν, νέα κέρη εἰσῆλθεν εἰς τὸ κομψὸν χωρίον Ἀλέξ· ἀφ' οὗ δ' εἰδίσατο ποῖον δρόμον ν' ἀκολουθήσῃ, ἀνέγνωσε τὰ προγράμματα τῶν ἐργαστηρίων, ἐουλλογίσθη ἐπὶ πολλὴν ὥραν, καὶ ἔκρουσεν ἐπὶ τέλος τὴν θύραν οἰκίας ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεγίνωσκεν ὁ διαβάτης· Ἀδελφοὶ Μεράρδ, μεταξουργοί. Ὁ οἶκος οὗτος ἦτο ἀπέραντον κατὰστημα ἀφιερωμένον εἰς τὴν κυρίαν βιομηχανίαν τοῦ τόπου, τὸν ἀναπησιμόν καὶ τὸ περιτόλιγμα τῆς μεταξῆς. Ὁ κρότος τῶν τροχῶν, τὰ ἤσματα τῶν ἐργατῶν, αἶ φωναί τῶν παιδιῶν αἰτινες ἠκούοντο εἰς τὸν δρόμον, εἰδείκνυν ὅτι τὰ ἐργοστάσια εὐρίσκοντο τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς πλήρη ἐνέργειαν. Ἡ περιστάσις δὲ αὕτη ἔφρανε ἐπιπόρθεσσα τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας, ἣτις ἄμα ὡς ὁ θυρωρὸς ἤνοιξε τὴν πύλιν εἰσῆλθεν ἀποφασιστικῶς.

Τὸ δωμάτιον εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆγαγον αὐτὴν ἦτο εἶδος ἐντευκτηρίου, φέροντος ἐκ τοῦ ἐγὸς μὲν μέρος εἰς τὰς αἰθούσας τῆς ἐργασίας, ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ εἰς τὴν κατοικίαν καὶ τὰ γραφεῖα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐργοστασίου. Ἀπὸ ὑψηλοῦ παραθύρου ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ περὶ τὰς τριάκοντα γυναίκας καταγινομένης τὰς μὲν εἰς τὸ νὰ βυθίζωσι τὰ κουκούλια εἰς τὸ βραστόν νερόν, τὰς δὲ ἄλλας εἰς τὸ νὰ ἐκτυλίσσωσι μὲ ἐπιτηδειότητα καὶ μὲ ταχύτητα θαυμασίαν. Πορρωτέρω ἐτακτοποιοῦν τὰ διάφορα εἶδη τῆς μεταξῆς, πάντα δὲ ταῦτα ἐγίνοντο ὑπὸ γυναικῶν κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητά καὶ τὴν μάθησιν ἐκάστης, ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἐπτὰ ἐτῶν μέχρι τεσσαράκοντα.

Ὁ θυρωρὸς ἀπέναντι τοῦ ὁποίου εὐρίσκειτο ἡ ἀγνωστὸς μας, ἦτο ὁ ἡγεμῶν τοῦ θουρωσώδους τούτου γυναικωνίτιδος· εἶχε δ' ἐνταυτῷ πολλὰ καθήκοντα· ἦτο εἰσαγγεῖς, ἐργοστασιάρχης, ἐπιτηρητῆς, ἐνὶ λόγῳ πολυπράγμων. Ὄθεν χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν νῆαν νὰ ὑπερβῇ τὸ κατώφλιον τοῦ ἐργοστασίου τὴν ἐμπόδισεν ἀποτείνας αὐτῇ τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν·

- Τί ζητεῖς, πολίτις;
- Τὸ ἦθος, ἢ φράσις αὐτῆ ἐράνησαν ταραξάντα τὴν νῆαν· ἀλλ' ἀναλαβοῦσα μετὰ μικρὸν ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν συσταλαμένην.
- Ἐργασίαν, κύριε!
- Δὲν ὑπάρχουν πλέον κύριοι, πολίτις, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον δὲν ὑπάρχουν ἐργασίαι.
- Πλὴν, πολίτα.
- Τίλος πάντων ὁμίλησις ὅπως πρέπει. Τοῦτο

δὲν ἐμποδίζει τὸ ἐργοστάσιον νὰ ἦναι πλήρες, πληρέστατον. Ἀπὸ κάθε πτέραν ἐξέρχεται μία ἐργασία.

Ἡ νέα ἔμεινε πάντοτε ἀκίνητος ἀν καὶ ὁ κοπλαιχῶνος ἐργοστασιάρχης εἰδείκνυν αὐτῇ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν θύραν· ἐφαίνετο δὲ τοσοῦτον ἀπηλιπισμένη ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ βιομήχανος κέρβερος συνεινιθῆθ.

— Ὅθως ἔχουν τὰ πράγματα, πολίτις. Τὰ μετὰξια πλέον δὲ ἔχουν πέρασιν· παρῆλθον πρὸς τὸ παρόν. Ὅταν ἡ δημοκρατία θριαμβεύσῃ θὰ φοροῦν πάλιν ἀγλαζοτά βρακίαι· ἀλλ' ἔως τότε πρέπει νὰ θυσιάζεται τὸ βελοθδόν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς πατρίδος· εἶναι μὲν σκληρὸν ἀλλ' ἀναγκαῖον.

— Πολίτα...

— Πολίτις μὲν εἶμαι ἀλλὰ καὶ ἐργοστασιάρχης ἐν ταύτῳ. Ἀπέβαλα χθὲς ὀκτὼ ἀναπησιστρίας, αἱ ὁποῖαι εὐχαριστοῦντο μὲ ἐπτὰ ὀβολοὺς τὴν ἡμέραν. Ἡ ἐργασία πληρῶνεται μὲ τίποτε σήμερον· τί!

Ἡ ἀγνωστὸς ὅμως δὲν ἐφαίνετο πεσομένη καὶ ἔμεινε ἀκίνητος, ὡς ἀν ἀκατανίκητος δύναμις τὴν ἐδέσμευεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκεῖνου.

— Ἕλα, πολίτις, φύγε ἀπ' ἐδῶ. Πλὴν δὲν πρέπει ν' ἀπελπίξῃσαι. Ὁ Πέτρος Μεράρδ τὸ ἔλεγε χθὲς εἰς τὴν λέσχην. Ἄς ἀναπνεύσω ὀλίγον καθαρὸν ἀέρα πρὶν ἐπιστρέψω εἰς τὰ κουκούλια μου.

Ἡ νέα ἔμεινε ἀκίνητος διότι ἀπεφάσισε τί νὰ πράξῃ.

— Ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τοὺς προϊσταμένους σου, εἶπεν.

— Αὐτὸ εἶναι νεοφανές! αὐτὸ εἶναι περιεργώτατον, ἀνέκραξεν ὁ ἐργοστασιάρχης. Ἐγὼ τὴν περιποιούμαι καὶ ἰδοὺ πῶς μὲ πληρώνει. Πρόσεξε μὴ σὲ βίψω ἔξω ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον, κύριε πεισματάρᾳ!

Καὶ ὁ θυρωρὸς, ἀρκούντως βάνουσαν ἐκ φύσεως, ἠτοιμάζετο νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλήν του ὅτε ἠκούσθῃ φωνή.

— Τί τρέχει, λοιπὸν, Μάρκε; τί σημαίνει αὐτὸς ὁ θόρυβος;

Ἦτο δὲ εἰς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ καταστήματος, τὸν ὁποῖον ἄμα ὡς εἶδεν ὁ ἐργοστασιάρχης ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὴν μαλλίνην σκούφιαν του· ἀν δὲ καὶ μετεχειρίσθῃ τὸ ἀναπόφευκτον ὕψος τῆς ἐποχῆς, ἡ ἀπάντησίς του ἐγένετο μετὰ σεβασμοῦ.

— Εἶναι μία νέα ἡ ὁποία ζητεῖ ἐργασίαν. Γνωρίζεις ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν δώσωμεν, τῆς τὸ λέγω καὶ αὐτῇ ἐπιμένει· ἰδοὺ τί τρέχει.

— Ὁ Μάρκος ἔχει δίκαιον, πολίτις. Αἱ ἐργασίαι πηγαίνουν κακὰ· μόλις δυνάμεθα νὰ διατηρῶμεν τὰς παλαιὰς ἐργατίδας.

— Κύριε! εἶπεν ἡ ἀγνωστὸς μὲ ἦθος ἰκετευτικόν.

Ἡ φωνὴ αὕτη ἦτο τοσοῦτον ἐκφραστικῆ, ὥστε ὁ νέος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπιπόρθον τῆς ἡ-

μάνψυσαν ότι μεγάλη τις θλίψις υπερκρύνετο υπό την επιμονήν, την ισχυρογνωμοσύνην της νέας.

— Μάρκε, είπε, δύνασαι να επιστρέψης εις τὸ ἐργοστάσιον. Πολίτις, προσέθηκε στραφείς πρὸς τὴν κόρην, θὰ σε παρουσιάσω εἰς τὸν ἀδελφόν μου· θὰ ἴδωμεν ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ κάμωμεν ἐξαίρεσιν διὰ σέ.

Και εἰσῆγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ γραφεῖον ὅπου ἐκάθητο ὁ Μεράρδ.

Ἀναγκαῖον νὰ ὀρίσωμεν τί ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Μεράρδ τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἀρχεται ἡ ἱστορία μας. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Αὐγουστός ὤφειλον εἰς τὸν πατέρα των, τὸν Φραγκίσκον Μεράρδ, τὴν σημαντικὴν θέσιν ἣν κατέχον εἰς τὴν ἐπαρχίαν των. Ὁ Φραγκίσκος Μεράρδ, ἀπλοῦς γεωργός, ἐπρωίκισθη τὴν μεγαλύτερην ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἡ ἀνατροφή δὲν δίδει, καὶ ἦτις ἐδέξατο τόσοσ ἄνθρώπους τοῦ λαοῦ. Πρῶτος ἐνόησεν ὅτι αἱ κοιλάδες τῶν Κεθενῶν μὲ τὴν ἀμοιόμορρον καὶ γλυκεῖαν θερμοκρασίαν των, ἠδύναντο νὰ γίνωσιν ἡ εὐαί μιάς τῶν πλουσιωτέρων γεωργικῶν βιομηχανιῶν, τῆς ἀνατροφῆς τῶν μεταξωσκωλῆκων. Νέα δένδρα συκαμινέας τὰ ὅποια ἐκόμισεν ἐξ Ἰταλίας ἐχρησίμωσαν ἀντὶ δοκιμῆς μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας καὶ μετὰ μικρὸν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς λεκάνης τῆς ἐπαρχίας, ἐκαλλιεργήθη τὸν πολύτιμον δενδρῶδιον. Ἐπεὶ οὖν μέσα ὅπως πολλαπλασιασθῶσιν οἱ ἀκόλληες, κατεσκευάσαν μεταξουργεῖα, ἐργοστάσια περιτυλίγματος καὶ ἐν γένει μεγάλα καταστήματα πρὸς τελειοποίησιν τῆς μετάξης. Αἱ πτωχὰ νέα τῶν βουνῶν, αἵτινες ἕως τότε καταγίνοντο εἰς φύλαξιν ποιμνίων τρώγουσαι κάστανα καὶ μόλις ἐνδεδυμέλαι, εὗρον τότε νέον τρόπον ἐνεργείας καὶ πόρον ὅπως οὖν πλουσιώτερον συντελοῦνται εἰς τὴν ἀνετωτέραν ὑπαρξίν των οἰκογενειῶν των. Ἐντεῦθεν ἐννοεῖται πῶς τὸ ὄνομα Μεράρδ ἐγένετο δημοτικόν.

Οἱ δύο τοῦ υἱοῦ διαδεχθέντες αὐτὸν ἐπαύθησαν τὴν κληρονομίαν, καὶ ὅταν ἐξερράγη ἡ ἐπαναστάσις ἦσαν οἱ ἀληθεῖς ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν· αἱ ὠραιοτέραι φυτεῖαι καὶ τὰ μεγαλεῖτερα καταστήματα ἀνήκον εἰς αὐτούς. Ἐλέγετο δὲ ὅτι εἶχον ἐν ἑκατομύριον, ποσότητα δηλ. σημαντικὴν μὲν πάντοτε, σημαντικωτάτην δὲ τότε. Ἀλλὰ μετὰ τοῦ πλοῦτου ἐγενηθήσαν καὶ ἄλλαι ἐπιθυμίαι. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ βασιγῶν αὐτῶν ἦτο ν' ἀποκτήσωσι δυνάμει τῶν βιομηχανικῶν των ὑπηρεσιῶν διπλώματα εὐγενείας, καὶ διανεμόντες ἐν ταῦτῳ καὶ χρυσὸν νὰ ἐπιτυχῶσιν ὅτι ἐπιθῶμουν. Ὅτε ὅμως κατελύθη ἡ βασιλεία, ἡ φιλοδοξία αὐτῶν ἐστράφη εἰς ἄλλον δρόμον, διότι ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ γέννησις καὶ τίτλοι ἦσαν μάλλον ἐμπόδια ἢ ὑποστηρίγματα. Ἐκαστός ἐβίβητο υἱὸς τῶν ἔργων του. Τὸ νέον ὅμως πολιτικὸν σύστημα ἀπῆται ἐγγυήσεις, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀδελφοὶ Μεράρδ εἶχον ἠλικίαν ἢ μὲν εἰκοσιεσσάρων, ὁ

δὲ εἰκοσιῆ ἐτῶν, ἔδωκαν αὐτὰς μὲ ὅλην τὴν δρμὴν τῆς νεότητος· δι' ὃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχαν ἄλλοι ἐπαναστάται ἐνθουσιώτεροι καὶ δημοτικώτεροι αὐτῶν. Τὰ σημαντικώτερα δημοτικὰ κατ' ὀλίγοντα ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας των, ἐξῆσκον εἰς τὴν ἐπαρχίαν εἶδος διατατορίας πρὸς τὴν ὅποιαν εἶχον οἱ ἄλλοι, καὶ συμπάθειαν καὶ φόβον, καὶ ἀνεκάλου τὴν δημοτικότητα τοῦ πατρὸς των δύο ἀδελφῶν. Καὶ ὅμως ἂν καὶ ἡ ἔνωσις αὐτῶν καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἀλληλεγγύη ἦτο ἐντελής, τὰ κινδύοντα ἕκαστον αἰτία δὲν ἦσαν ἐπίσης τὰ αὐτὰ· διότι αἱ δύο φύσεις ἦσαν μὲν κατ' ἐπιφανείαν ὅμοιαι, ἐνδομύχως ὅμως εἶχον μεγάλας διαφοράς. Ὁ πρωτότοκος Πέτρος εἶχε διοργανισμὸν ἀκαμπτου, ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι τρέχουσι πρὸς τὸν σκοπὸν ἀδιαφοροῦντες περὶ τῶν μέσων. Ἀγαπῶν ἀπλήστως τὸν θόρυβον καὶ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀτάραχος τρέχων πρὸς αὐτούς, ἦτο ἀνάσθητος καὶ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς καρδίας καὶ εἰς τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεως. Καὶ αὐτὸς ὁ ἔργος ἐμελλε νὰ λάβῃ παρ' αὐτῷ χαρακτῆρα νικηθείσης δυσκολίας, καὶ νὰ ἐρευθίσθῃ κατὰ λόγον τῶν ἐμποδίων· οὔτε εὐκολίαν, ἀλλ' οὔτε καρδίαν κανῶς ὑπερασπιζομένην ἠθελε. Ἐπιβλῆς εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν χεῖμαρρον ἔφερε μὲτ' ἑαυτοῦ τὴν ἀκάθεκτον ἐνέργειαν καὶ τὸν βίαιον ζῆλον τῶν Ὄρεινῶν. Ἐθαύμαζε τὸν Saint-Just νέον καὶ ἐνθουσιαστὴν ὄντα ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Ροβεσπιέρ ἐπρασμάτοποιεῖ τὸ ἰδανικὸν τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πολιτικοῦ μεγαλείου· ἐπεθύμει νὰ τοποθετήσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ πλησίον τοῦ ὀνόματος ἐκείνου, καὶ διὰ τοῦτο προητοίμαζε νὰ γίνῃ ὑποψήφιος πρῶτος οὖτος ὅτε θὰ ἀνενοῦτο ἡ συντακτικὴ συνέλευσις. Ἐν τοσούτῳ εὐχαριστεῖτο τῶν ἰσχυρῶν ἀνταπῶκριναι μετὰ τῶν λεσχῶν τῶν λακωθίων, καὶ ἐπαυξάνων οὕτω τὴν δυνάμει καὶ τὴν ἐπιρροήν του.

Ὁ δὲ δεύτερος ἀδελφὸς Αὐγουστός ἐνέειδε μὲν εἰς τὰ πάθη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δὲν συνθηθάνετο αὐτὰ. Νεώτερος ὢν κατὰ δύο ἔτη ὑπεβάλλετο καὶ εἰς τὸ πρῶτον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπιρροήν τοῦ χαρακτῆρος του· ὡς ὁ Πέτρος ἐπλησίαζε τὸν St. Just καὶ αὐτὸς, ἂν ἦτο ὅμως ἐλεύθερος· θὰ ἐπλησίαζε τὸν δυσχυρὴν Κάρμιλον Δεμουλέν. Αἱ ἐπαναστατικὰ πλάναι ἐπενήργουν εἰς αὐτὸν πλέον τῶν ἐπαναστατικῶν μέσων· ὁ ἰσχυρὸς καὶ αὐστηρὸς χαρακτῆρ τοῦ πρωτοτόκου μετεβάλλετο εἰς τὸν δεύτερον ἀδελφὸν εἰς χαρακτῆρα, ποτὲ μὲν σταθερὸν μέχρι θράσους, ποτὲ δὲ ἀφροντὶν μέχρι ἀθυμίας. Ἡ δίψα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐνὸς ἦτο ἀνάγκη διακρίσεως καὶ κομψότητος εἰς τὸν ἄλλον· ἀπεστρέφετο πᾶν ὅ, τι βάνευσον, οὐδὲ εἶχε τὴν δυνάμει νὰ προσποιηθῇ τὴν ἀποτροφὴν του ὡς ὁ ἀδελφὸς Πέτρος. Ἀντὶ νὰ ἀποκρίνεται ἀποχῆν ἀπὸ τῶν ἠδονῶν παρεδίδοτο εἰς αὐτὰς ἀκωλύτως, χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται πάντοτε ἀπὸ τὰς ἀδελφικὰς συμβου-

λάς. Δι' ὃ ὁ Πέτρος τὸν ὀνόμαζε πάντοτε παιδίον ἀντιποιοῦμενος θέσιν πατρὸς. Σημειώτερον δὲ ὅτι ὁ Αὐγουστός δὲν εἶχε οὐδὲ ἕνα ἔχθρον, διότι ἦτο ἀγαθὸς καὶ εἰλικρινὴς, ἔχων τοὺς ἀπροσποίητους ἐκείνους τρόπους τοῦ ἀρέσκοντος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν ἀπείριστον χάριν ἥτις σπανίως δὲν ἐπενεργεῖ εἰς τὰς γυναίκας. Ὅσον τὸ πρόσωπον τοῦ Πέτρου ἐξέφραζε γαλήνην καὶ ψυχρότητα, τόσον τὸ τοῦ Αὐγουστοῦ προεδίειν ἐσωτερικὰς ἀνησυχίας ὄρμας. Καὶ ὅμως οἱ δύο ἀδελφοὶ ὁμοιοῦσαν πρὸς ἀλλήλους· ἀλλ' εἰς μὲν τοῦ ἐνὸς τὸ μέτωπον ἀνεγνώσκето ἡ λέξις φιλοδοξία, εἰς δὲ τοῦ ἄλλου ἔργος.

ἕως τότε τὸ μέρος τὸ ὅποιον ὁ Πέτρος καὶ ὁ Αὐγουστός ἔλαβον εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα ἀποδεικνυε τὴν ἀφιλοκέρδειάν των· τρία ἔτη βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἀνωμαλίας εἶχον ἀρκέσει ὅπως διασεύσωσι τὰ θεμέλια περιουσίας βραδείας ἀποκτηθείσης καὶ φρονίμως διατηρηθείσης. Ὁ πόλεμος εἶχε καταργήσει τὰς ἐσωτερικὰς ἐξαγωγὰς, ἐνθ' αἱ ἐμψύλοι ταραχαὶ ἠλάττωσαν μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν καταβάλωσιν. Εἰς τὰ αἴτια δὲ ταῦτα προσθετέον καὶ τὸν ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῆς πολυτελείας δασμὸν, ὅστις ἀπενέμαρσε τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα τῆς Γαλλίας.

Οἱ βιομήχανοι, οἵτινες πλήρεις ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν ἀστέρα τῆς δημοκρατίας ἠθέλησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐργασίαν των μὲ τινὰς ὀυσίας, κατεστράφησαν ἅπαντες μετὰ ἀπλησιμένας προσπαθείας. Μόνον οἱ ἀδελφοὶ Μεράρδ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἄλες ἀντείχον ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὡς βιομήχανοι ἦσαν σφοδρῶς προσβεβλημένοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργαστηρίων των ἠλαττώθη, καὶ ἀντὶ ἑκατῶν γυναικῶν μετεχειρίζοντο μόνον τριάκοντα· αὕτη δὲ ἦτο ἡ τελευταία των προσπάθεια, εἶδος προκλήσεως πρὸς τὴν δυσχυρίαν· διότι ἐκ τοῦ ἑκατομμυρίου τοῦ διὰ κόπων καὶ ἐργασίας συναχθέντος ὑπὸ δύο γενεῶν, μόλις ἔμμενον τότε, ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς δυσπιστίας, τσσαράκοντα ἢ πενήκοντα χιλιάδες φράγκων· αἱ γὰρ ἀπώλεσαν μέγα μέρος τῆς ἀξίας των καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα ἔμμενον ἀνεῦ ἀγοραστῶν· τέλος ὁ οἶκος οὗτος τῶν ἀδελφῶν Μεράρδ, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπογραφή ἐκυκλοφόρει. Ἄλλοτε ὡς χρυσὸς, ἐγένετο ὑπόπτου ἀσφαλείας, διότι ἐθεώρουσαν τὰς ὑποθέσεις του περιπεπλεγμένας.

Ὁ υπερῆφανος Πέτρος, ἐβίλεπε λοιπὸν τὴν ἐπιρροήν του ἐλαττωμένην ἐκ τοῦ μέρους τούτου; καὶ καθόσον ἡ ἐμπορικὴ θέσις του ἠπειλείτο προσκολλητο ἔτι ἰσχυρύτερον εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κόμμα.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἄνδρες ἐνώπιον τῶν ὁποίων εὐρίσκειτο ἡ ἀγνωστός μας· ὁ Αὐγουστός ἀδύγησεν αὐτὴν πρὸς τὸ γραφεῖον ὅπου ἐκάθητο ὁ Πέτρος Μεράρδ.

Μεταξὺ τοῦ ἀκάτου τοῦ προαδράμου δύσκολον ἦτο

νὰ φανῇ ὅποια ἦτο ἡ νέα ἐκείνη· ὁ ψάθινος καὶ χονδρὸς πῖλος καταβίβασμένος εἰς τοὺς ὄφθαλμούς της, τὸ πάντιμον φόρεμα καὶ τὸ μάλλινον μαυδύλιον μὲ τὸ ὅποιον περιέδεε τὸν λαμὸν της καθῶς καὶ τὰ χονδρὰ ἀνδάλια της ἐδείκνυον αὐτὴν ὡς χωρικὴν, καὶ τοιαύτην εἶχεν ἐκλάβει αὐτὴν ὁ ἐργασιασάρχης Μάρκος· ἡ φωνὴ της ὅμως εἶχε χαρακτῆρα μὴ ἰδιαίχοντα εἰς τὸν τόπον, δι' ὃ δὲν ἠπατήθη ὁ Αὐγουστός· ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων παρατηρήσεων ἐπέσθη, ὅτι μάλιστα ἡ ἀγνωστός ἐβίβασε πρὸς τὰ μεγάλα παράθυρα τὰ φωτίζοντα τὸ γραφεῖον. Τὸ ἀνάστημα τῆς νέας δὲν εἶχε τὸ ἀνδρικόν ἐκεῖνο σχῆμα τὸ διακρίνον τὰς χωρικὰς, οὐδὲ κἀνὲν ἐκ τῶν βιαίων ἐκείνων κινήματων τὰ ὅποια δίδει εἰς αὐτὰς ἡ συνθήσια τῶν ἐπιπόνων ἐργασίῶν. Ἀπ' ἐναντίας, πᾶν ἐν αὐτῇ προεδίειε τὴν χάριν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὰς ἀέργους γενεάς, καὶ τὸ κομψὸν ἦθος τὸ προσερχόμενον τόσον ἐκ τῶν συνηθειῶν ὅσον καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν της δὲν ἐφαίνετο τὸ μελανοειδὲς χρῶμα, τὸ ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὸν ἐξοχικὸν βίον· δέρμις λευκὴν καὶ λεπτότατον, ὄφθαλμοὶ γλαυκοὶ καὶ ἐκφραστικοὶ, χαρακτηριστικὰ εὐγενῆ καὶ ὁμαλότατα, χεῖρες λεπτοφυεῖς καὶ πλαστικώταται, τέλος δὲ, ὑπὸ τὴν ἄκραν τοῦ πῖλου βουλος καστανὸς τῆς σπιλποντέρας καὶ λεπτοτέρας κόμης, ἐδείκνυον ὅτι τὸ ἐνδυμα ἐκρυπτε νεῶν ὑψηλοτέρας γενήσεως.

Ὁ Αὐγουστός ἠσθάνθη ἀκούσιαν λύπην ὅτε ἐβεβαίωθη περὶ τῆς ἀνακαλύψεως του, καὶ ἐπεθύμει νὰ ἠδύνατο νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὸν Πέτρον τὴν νεῶν ἐκείνην, μετὰ τῆς ὁποίας βεβαίως θὰ συνεδέετο μυστήριον τι μὲ βλέμμα ταχύτατον, καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τι ὄρισμένον προεδίειν ὅτι ἴσως ὑπῆρξεν ἐν τῇ συνθήσῳ ἀκαμψίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ του κίνδυνος διὰ τὴν νεῶν του προστατεῦσμένην. Ἠθέλησε νὰ ἀπισθοχωρήσῃ μετ' αὐτῆς καὶ νὰ τὴν πείσῃ νὰ τῇ ἐμπιστευθῇ τὸ ἄχιστον μέρος τοῦ μυστηρίου ἕπως προετοιμάσῃ τὸν ἀδελφόν του. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά, διότι ὁ Πέτρος Μεράρδ ἄμα ὡς ἤκουσε θόρυβον ἐν τῷ δωματίῳ, ἀφῆκε τὰς ἐπιστολάς τὰς ὁποίας ἀνεγίνωσκε καὶ ἐγενεῖς εἶπε μὲ φωνὴν ἀσθηρᾶν.

— Τί μὲ θέλουν;

Ἀδύνατον πλέον νὰ ἀπισθοδρομήσῃ ὡστε ὁ Αὐγουστός γενναίως ἀπεφάσισε νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν του ὅπως ἀποτρέψῃ τὴν προσοχὴν του ἀπὸ τῆς νέας.

— Τίποτε, Πέτρο, τίποτε, ἀπεκρίθη. Εἶναι μία νέα χωρικὴ ἠτις ζητεῖ ἔργασίαν καὶ τὴν ὅποιαν ὁ Μάρκος ἐκακομεταχειρίσθη. Δέν εἶναι ὅρα γε δυνατὸν νὰ κάμωμέν τι δι' αὐτὴν; προσέθηκε μετὰ δαιλίας, μὲ φαίνεται δυστυχεστάτη.

Ἡ ἀγνωστός ἀνήγειρε πρὸς τὸν προστάτην της

δριματὰ πλήρη συγκινητικῆς ἐκφράσεως· ὁ δὲ Πέτρος συναγείσας τὸ βλέμμα τοῦτο ἠπόρησε. Τὰ ἐπαναστασιακὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς ἐδελσαν ἀπανταχοῦ ὑπόπτους καὶ αἰ συνήθειαι τῶν ἱεροετασίων ἦσαν οικεῖαι εἰς τὸν πτωχότατον Μερέρθ, διότι ἦτο πρόεδρος τῆς λέσχης καὶ ἀρχηγὸς τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Ἀλίας. Ἀπομακρύνει δὲ ὀλίγον τὴν ἀδελφὸν του διὰ τῆς χειρὸς, ἐξήταξε διὰ τοῦ βλέμματος τὴν νέαν καὶ ἐξηκολούθει ἐν ταυτῇ τὴν ὁμιλίαν.

- Ἄ! λέγεις ὅτι ζητεῖ ἐργασίαν;
- Ναί, Πέτρε.
- Καὶ πόθεν ἔρχεται, ποῦ εἰργάσθη;
- Τὸ ἀγνοῶ.
- Καλὰ θὰ τὴν ἐξετάσωμεν. Ἀν γνωρίζῃ τὸ ἔργον τῆς θὰ ἴδωμεν.
- Πλὴν, Πέτρε...

— Ἄφες με, τέκνον. Πρὶν ἢ μεταχειρισθῇ τις τοὺς ἀνθρώπους πρέπει τοῦλάχιστον νὰ τοὺς γνωρίσῃ. Ὁ Αὔγουστος εἶδεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀρήσῃ νὰ ἐξετασθῇ ἡ νέα καὶ εἰσώπησεν ἄλλ' ἤτο ἀποφασισμένος νὰ ἐπεμβῇ μετὰ ταῦτα.

Ὁ δὲ Πέτρος προχωρήσας πρὸς τὴν κόρην ἐκάλυψεν αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματός του ὡς ἂν ἤθελε νὰ τὴν σαγηνέσῃ. Βασίνα ὅμως ὑπέστη τὴν δοκιμασίαν ταύτην μὲ ἀξιοπρέπειαν καὶ σταθερότητα ὀχυμασίαν. Ἰδοῦσα ὅτι ἐνόησαν αὐτὴν ἀνέλκυσε ὁμόρως.

- Εἶναι ἀλλοθῆς, ἠρώτησεν ὁ Πέτρος, ὅτι ζητεῖ, πολιτικῇ, νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς ἐργασίας μας;
- Ναί, πολιτικῇ.
- Εἶναι σκληραὶ καὶ ἔχουν μικρὰν ἀντιμισθίαν. Δώδεκα ὥραι ἐργασίας πληρώνονται ἀντὶ δέκα σολιδίων· εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἓν σολιδίον τὴν ὥραν.
- Ἀδιάφορον!

Ὁ Πέτρος λαβὼν τὰς χεῖρας τῆς νέας·
— Αὐταὶ αἱ χεῖρες, εἶπεν, εἶναι πολλὰ λευκαὶ διὰ τὰ ἀκαπινηζόντων κομυδίων.

Ἡ δὲ νέα κόρη ἀποσύρσασα αὐτὰς ζωηρῶς ἀπεκρίθη·
— Τότε μόνον ἔχετε δικαίωμα νὰ παραπονεθῆτε ἐναντίον των ἀφ' οὗ ἴδῃτε πῶς ἐργάζονται.

Καὶ ὁ Πέτρος ἐρεδιωθεὶς, ἐλησημονήθη εἰς βαθμὴν ὥστε νὰ ἐκτείνῃ οικεῖως τὴν χεῖρα πρὸς τὰς παρειὰς τῆς νέας.
— Καὶ τοῦτο τὸ λεπτὸν χρώμα, θὰ τὸ ἐκθέσωμεν ἀρά γε εἰς τὸν ἀέρα, διὰ τὰ νὰ ὑπάγωμεν νὰ κόψωμεν φύλλα τῆς σακαμινέας;

Ἡ ἄγνωστος ἀπέφυγε τὴν οικειότητα ταύτην, ἀπισθοχώρησασα μὲ βλέμμα προδίδον τὴν ὀργὴν τῆς.
— Κύριε, εἶπεν, ἐξήτουν εὐγενῆ ἄνθρωπον ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἠπατήθη.

Καὶ λέγουσα ταῦτα ἔστρεψε ὀλη, ἐνώ δὲ Πέτρος προσβλήθεις καιρῶς δὲν ἐκράτηθῃ πλέον.

— Προδίδεσαι, κόρη τῶν ἀριστοκρατῶν, ἀνέκραξε· τὸ κρατήγημά μου ἐπέτυχεν. Ὄταν ἐγγίσῃ τις εἰς σὲ καὶ τοὺς ὁμοίους σου τὴν ὑπερηφάνειάν σου, εἶναι βέβαιος νὰ σὲ ἐξυπνήσῃ. Ἐλα, ἔλα, καλὰ, ἀπόψε θὰ ὑπάγῃς εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἀλῆς, καὶ αὐριοῦν ἐτοιμάσου διὰ τὴν πόλιν Νόμην, συνοδευομένη ὑπὸ δύο ἱππέων. Ὁ σὺνδικος εἰσαγγελεὺς ἤϊεύρει νὰ σὲ κάμῃ νὰ εἴπῃς ποῖα εἶσαι.

Ἡ νέα ἐφαίνεται ἀπολόασα τὴν ἐνεργητικότητά τῆς· εἰς τὰς τελευταίας δὲ ταύτας λέξεις ὤχρασε καὶ ἔπεσεν ἄπνοος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Αὔγουστου, δραμόντος ὅπως τὴν ὑποστήριξῃ. Ὁ Πέτρος ἵστατο ἀτάραχος ἐνῶ ὁ ἀδελφός του παρατηρήσας αὐτὴν μετὰ λύπης τῷ εἶπε·
— Προσβάλλεις γυναῖκα! δὲν ἔχεις λοιπὸν καρδίαν;

(Ἀκολουθεῖ.)

ΒΟΗΘΕΙ ΣΑΥΤΩΝ.

(Συνέχ. 186 φυλλ. 531.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐπιμέλεια καὶ ἐπιμονή.

Τὰ σπουδαιότατα ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνονται συνήθως δι' ἀπλουστάτων μέσων καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν κοινοτέρων προτερημάτων. Ὁ καθ' ἡμέραν βίος, πλήρης φροντίδων, ἀναγκῶν καὶ καθηκόντων, παρέχει πρὸς ἀπόκτησιν ἐμπειρίας εὐκαιρίαν· καὶ αἱ πλεονεκτικαὶ ὁδοὶ παρέχουσιν εἰς τὸν ἀληθινὸν ἐργάτην εὐρὴ στάδιον πρὸς ἀσχολίαν καὶ πρὸς αὐτοβελτίωσιν. Ἡ ἀνθρωπίνη εὐζωία κείταται εἰς τὸ τέλος τῆς παλαιᾶς καὶ γνωστῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς· αἱ δὲ ἐπιμότως καὶ ἐν πνεύματι Κυρίου ἐργαζόμενοι, ἀπολαμβάνουσι συνήθως καὶ πληρεστέτην ἐπιτυχίαν.

Πολλοὶ ἐμὲμφθησαν τὴν τύχην ὡς τυφλῶν, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ὑπερβαίνουσι κατὰ τοῦτο τὴν τύχην. Ὅσοι προσεκτικῶς παρατηροῦσι τὸν πρακτικὸν βίον θέλουσιν ἴδῃ ὅτι ἡ τύχη βοηθεῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τοὺς ἐργατικούς, ὡς καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ τὰ κύματα βοηθοῦσι συνήθως τοὺς ἐμπειροτέρους ναυτικούς. Τὰ κοινότερα προτερήματα, οἷα ἡ φρόνησις, ἡ προσοχή, ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἐπιμονή, πολλάκις ὠφελοῦσι πρὸς ἐπίτευξιν καὶ τῶν ὑψηλοτέρων ἀντικειμένων περὶ ὧν εἰρευνῶσιν οἱ ἄνθρωποι. Οὐδόλωος ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἐξαισία τις εὐφυΐα, ἀλλὰ καὶ ἡ μάλλον ἀναμφισβήτητος διάναια ἔχει ἀνάγκην τῶν κοινῶν ταύτων προτερημάτων. Καὶ οἱ ἕριστοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὀλίγην πίστιν εἶχον εἰς τὴν ὑπερφοῦν δύναμιν τῆς ἐξαισίας διανοίας, ἀλλὰ δὲν ἐνόμιζον δυνατὴν τὴν πρόοδον ἀνευ τῶν ταπεινοτέρων ἐκείνων

προσόντων. Τινὲς δὲ περιέγραψαν τὴν εὐφυΐαν ὡς ἀριστον βαθμὴν κοινοῦ λογιμοῦ. Διακεκομμένοι τις διδάσκαλος καὶ πρῶτανις ὀμιλεῖ περὶ αὐτῆς ὡς περὶ δυνάμειος ἐπιτεινούσης τοὺς πρὸς τὸ καλὸν ἀγῶνας. Ὁ Ἰωάννης Φώστερ ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἡ δύναμις δι' ἣς κατορθοῖ τις ν' ἀνάψῃ τὴν ἰδίαν ἐστίαν, καὶ ὁ Βυρφῶν ἐφρόνει ὅτι· «ἡ εὐφυΐα ὑπομονὴ μόνον ἐστὶ.»

Ὁ Νεύτων ἦτο βεβαίως ἐπιφανέστατος νοῦς, καὶ ὅμως μετριοφρόνως ἀπήντα εἰς τοὺς ἐρωτῶντας διὰ ποίων μέσων ἐπραγματοποίησε τὰς θαυμασίας ἀνακαλύψεις, «ἀδιακόπως περὶ τούτων σκεπτόμενος.» Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐξέφραξε τὴν περὶ μελέτης μέθοδον αὐτοῦ· «Ἀκαταπαύστως ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἀντικείμενον περὶ οὗ εἰρενωθῶ, μέχρις ὅτου διαλυθῇ ἐν τῷ νῷ τὸ ἀσαφές τῆς αὐγῆς φῶς ὑπὸ τὴν ζωηρὰν καὶ φωταίνην λάμπιν τῆς πλήρους γνώσεως.» Μόνον διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς ἐπιμονῆς ἡδυνήθη ὁ Νεύτων ν' ἀποκτήσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὑπόληψιν· ἐπιμελεῖται δὲ ἀδιακόπως, ἀλλάζων μόνον, χάριν ἀναπαύσεως, τὸ ἀντικείμενον τῆς σπουδῆς. ἔλεγε πρὸς τὸν Δόκτορα Βίντλεϋ· «Ἐάν ποτὲ νυτύχησα εἰς τὰς πρὸς τὸ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, χάριν ὄψελθω διὰ τοῦτο τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ τῇ σκέψει.» Καὶ ἕτερός τις βαθύνοος φιλόσοφος, ὁ Κέπλερ, ὀμιλῶν περὶ τῶν σπουδῶν καὶ τῶν προόδων αὐτοῦ, ἔλεγεν ὡς καὶ ὁ Βιργίλιος· «Fama mobilitate viget, vires acquirit eundo,» διότι ἡ περὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελής σκέψις ἐδίδεν ἀφορμὴν εἰς νέους λογισμούς, μέχρις ὅτου πᾶσα ἡ ἔμη διανοητικὴ δύναμις ἐμερίμνα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἐρευνῶν.»

Τοσαῦτα ἀνέλπιστα ἀποτελέσματα ἐπιτεύχθησαν διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐπιμονῆς, ὥστε πλεῖστοι ἐπιφανεῖς ἄνδρες νομιζοῦσι τὴν εὐφυΐαν κοινότεραν πλεονέκτημα παρ' ὅτι συνήθως φαίνεται. Ὁ Βολταῖρος, μεταξὺ ἄλλων, ἐφρόνει ὅτι μικρὰ μόνον διαφορὰ ἀποχωρίζει τὸν εὐφυῆ ἀπὸ τὸν κοινοῦ νοῦς ἄνθρωπον. Ὁ Βεκαρίας διετεινετο ὅτι πᾶς τις δύναται νὰ γίνῃ ποιητὴς ἢ ρήτωρ, καὶ ὁ Βέυνολδς ὅτι δύναται νὰ γίνῃ ζωγράφος ἢ γλύπτῃς. Ἐάν ἀληθῶς οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ ἀπλοῖκός Ἄγγλος ὁ ἐρωτῶν τὸν ἀδελφὸν τοῦ διασῆμου γλύπτου Κανῶθα κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ «εἰάν σκοπεῖ νὰ ἐξακολουθῇ τὴν ἐργασίαν,» δὲν εἶχεν ἐντελῶς ἔδικον. Ὁ Λώκ, ὁ Ἐλβέτιος καὶ ὁ Διδερω ἐφρόνουσι ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀριστεύσῃ, καὶ δι' αὐτὸ ὑπὸ τινῶν κατορθούμενον ἠθέλην ἐξίσου κατορθωθῆ ὑπὸ τῶν ἄλλων, εἰάν οὗτοι κατέβαλλον τὴν αὐτὴν ἐπιμέλειαν ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι. Ἀλλὰ καὶ ἐν πληρέστατα παρὰδεχθῶμεν τὴν θαυμασίαν τῆς ἐργασίας δύναμιν καὶ ἐνθουσιώμεν ὅτι οἱ εὐφυέστεροι νόες ἦσαν συγχρόνως καὶ οἱ ἐργατικώτεροι ἄνθρωποι, φανερόν εἶναι οὐχ ἥτιον, ὅτι καὶ ἡ δραστηριωτέρα ἐργασία δὲν ἤδύ-

νατο νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους ὁποῖοι ἦσαν ὁ Σαικοπῆρος, ὁ Νεύτων, ὁ Βέθωθεν ἢ ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ἄνευ αὐτοφύων τιῶν προτερημάτων τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας.

Ὁ χημικός Δάλλταν ἀπέκρουε τὴν ἀποδοδομένην αὐτῷ ὀνομασίαν εὐφυΐας, λέγων ὅτι, τὰ ἔργα του ἦσαν ἀπλᾶ ἀποτελέσματα ἐργασίας καὶ μελέτης. Ὁ Ἰωάννης Κούντερ ἔλεγε περὶ ἐξαυτοῦ ὅτι· «Ὁ νοῦς μου ὀμοιάζει πρὸς κυψέλην ἐν ἣ ἀταξία καὶ βαρβισμός ἐπικρατοῦσι κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πράγματι εἶναι ἐν τάξει καὶ πλήρως ἐκλεκτῆς τροφῆς μετ' ἀδιακόπου ζήλου συλλεχθείσης.» Ἄρκει δὲ νὰ ρίψωμεν βλέμμα ἐπὶ τῶν βιογραφιῶν τῶν ἀρίστων ἐρευρητῶν, καλλιτεχνῶν, ἐπιστημόνων καὶ παντὸς εἶδους ἐργατῶν, ἵνα πεισθῶμεν ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν τὴν ἐπιτυχίαν, κατὰ μέγα μέρος, εἰς ἀλάματα ἐργατικώτατα καὶ ἐπιμέλειαν. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μετέβαλλον τὸ πᾶν—καὶ τὸν καιρὸν εἰσέτι εἰς χρυσόν. Ὁ πρεσβύτερος Δισράελος ἐφρόνει ὅτι, κύριος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας εἶναι ἡ ἀκριβὴς γνώσις τοῦ ἀντικειμένου, ἢ δὲ γνώσις αὐτῆ ἀπαιτεῖ ἀδιακόπον σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν. Αὐτὸ ἀποδοδειγμένον εἶναι ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ κόσμου οὐδὲν εἰσὶν ἐπὶ ἀνθρώπων κοινῆς διανοίας ἀλλ' ἀκαμάτου ἐπιμονῆς, ἢ εἰς ἐξαισίους νόας· μάλλον τοῖς προσηλωμένοις εἰς τὸ ἔργον, οἷον· δήποτε καὶ ἐν ἣ, ἢ ταῖς ἐκ φύσεως διακοσμημένοις διὰ λαμπρῶν προτερημάτων. Οἱ ἄστατοι χαρακτῆρες μένουσιν ὀπίσω τῶν ἐπιμελῶν, εἰσέτι δὲ καὶ τῶν βραδυνῶν ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ βίου. «Chi va piano, va lontano» λέγει Ἰταλικῇ τις παροιμία.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ κανονίσωμεν τὰς ἐργατικὰς δυνάμεις, διότι τοῦτο γινόμενον, εὐκόλως νικᾷ τις εἰς τὸν ἀγῶνα. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δεῖ ἐπαναλαμβάνωμεν ἀδιακόπως ὅτι ἡ ἐργασία ἐπιφέρει καὶ τὴν εὐκολίαν. Καὶ ἡ ἀπλουστάτη τέχνη χρῆζει ἐργασίας, καὶ τὰ μεγαλειότερα προσκόμματα δι' αὐτῆς ὑπερνεκίζονται. Διὰ τῆς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐξασκήσεως τῶν ἐπιφανῶν, ἂν καὶ φυσικῶς μετρίων, διανοητικῶν δυνάμεων αὐτοῦ, κατάρθωσεν ὁ μακαρίτης Σηρ Ροβέρτος Πηλ νὰ γίνῃ τὸ ἀγγλίωμα τοῦ Ἀγγλικῶ Κοινοβουλίου. Ὁ πατὴρ του ἠνάγκασεν αὐτὸν, ὅτε ἦτο παιδίον, νὰ ὀμιλῇ αὐτοσχεδίως ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων· ἐκτὸς δὲ τούτου τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἀπὸ μνήμης ὅσων ἠδύνατο τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασχῆς. Κατ' ἀρχάς λίαν ἐδυσκολεύετο ὁ Ροβέρτος, ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ του τέλος ἐστῆθη διότι κατάρθωσε τὴν ἐπανάληψιν δλοκλήρου τῆς διδασχῆς. Ὅσοι δὲ ἐθαύμασαν μετὰ ταῦτα τὴν μνημονικὴν δύναμιν καὶ τὴν προσοχὴν μεθ' ἧς ἐπολέμει κατὰ σειρὰν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων, προτέρημα ὑπερ οὐδεὶς ἄλλος ὑπερέθη, δὲν ἐφαντά-

διέλην τὰς παρὰ τῷ Εὐφράτῃ χώρας. ἔχων μόνον ἕνα συνοδοιπόρον, θερῶν μόνον εἰς τὰ ὄπλα, τὴν εὐθυμίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τοὺς γενναίους αὐτοῦ τρόπους, διήλθεν ἀσφαλῶς ἐν τῷ μέσῳ φυλῶν λίαν ἐχθρῶς πρὸς ἀλλήλας διακείμενων· μετὰ πολλῶν ἐτῶν ἐπιμονῆν καὶ ἐπιμέλειαν, σταθερὰν θέλησιν καὶ θαυμαστὴν μακροθυμίαν, κινούμενος ὑπὸ τῆς ἐνθουσιώδους μανίας τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῶν ἀνακαλύψεων, κατώρθωσεν, εἰ καὶ ἀνεπαρκῆ σχετικῶς ἔχων τὰ μέσα, νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ φῶς ποσότητα ἱστορικῶν θησαυρῶν ὅταν οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ συνάξῃ. Ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς καὶ ἐπὶ διαστήματος δύο μιλίων εὐρέθη σειρὰ ἀναγλύφων, ἅτινα μετηνέχθησαν καὶ ἰσχυροῦσιν ἐν τῷ βρετανικῷ μουσεῖῳ. Ἡ διήγησις τῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Λαυρέντιου, ἐν τῷ περὶ τῶν «Ἰνδιάνων τῆς Νιουεῆς» ποιήματι αὐτοῦ, παρέχει πλεῖστα ὅσα ἀξιόλογα παραδείγματα δραστηριότητος ἐνεργείας καὶ γενναίων ἀποφάσεων.

Ὁ κόμης Βυρφὼν εἶχεν ἴσως ἑαυτὸν ὑπὲρ ὅσων εἶπε λέγειν ὅτι· «ἡ εὐφυΐα ἐστὶ μόνον ἐπιμονή,» διότι κατὰ τὴν νεότητά του ἔθεωρετο ὡς νέος· μετρίως διανοίας. Ὁ νοῦς του βραδέως προώδευε καὶ βραδέως ἐχρησιμοποιοῖ τὰς γνώσεις· ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐκ φύσεως νωθρός, καὶ καλὴν περιουσίαν εἶχεν, ἅπαντες ἐνόμιζον ὅτι ἤθελε παραδοθῆ εἰς ἡδονῶν ἀπόλαυσιν· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας, νέος ἔτι ὢν, ἀπεφάσισε νὰ στερεῖται τῶν τέρψεων καὶ νὰ ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν αὐτοβελτίωσιν. Θεωρῶν τὸν καιρὸν ὡς θησαυρὸν ὀρισημένης διαρκείας, ἐπειδὴ κατηνάλισκεν πολλὰς ὥρας τῆς πρώτης μένου κληνῆρας, ἀπεφάσισε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς κακῆς ἔξεως· προσεπάθησεν ἐπὶ τινι καιρῶν νὰ νικήσῃ τὴν νωθρότητα, ἀλλ' εἰς μάτην τότε ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑπάρχοντος Ἰωσήφ ὑποσχόμενος ἀμοιβὴν ἐνδὲς Λουδοβικίου ὀσάκις ἤθελε κατορθώσῃ ὁ Ἰωσήφ νὰ τὸν ἐκβάλῃ τῆς κλίνης πρὸ τῆς ἑκτῆς πρωϊνῆς ὥρας. Κατ' ἀρχὰς ὁ Βυρφὼν ἤρνετο νὰ ἐγερθῇ ἐπὶ προφάσει ὅτι ἐπασχεν, ἢ ὕβριζε τὸν ὑπάρχοντα διὰ τὴν ἐνόχλησιν· ἀλλ' ἐγειρόμενος ἀργά, οὐ μόνον οὐδὲν εἶδε τῷ Ἰωσήφ, ἀλλὰ καὶ παρεπανεῖτο διότι δὲν ἐξετέλει ἐκεῖνος τὰς διαταγὰς του. Τέλος ὁ Ἰωσήφ ἀπεφάσισε νὰ κερδίσῃ τὸ Λουδοβικίον, καὶ ἠνάγκασεν ἕκτοτε βιαίως τὸν κύριόν του νὰ ἐγερθῇ· ἔτυχεν ὅμως ἡμέρα καθ' ἣν ὁ κόμης παρὰ ποτὲ δύσκολως ὑπῆρξε, καὶ ὁ Ἰωσήφ ἠναγκάσθη ὡς τὸν ἐκβιάσῃ νὰ χύσῃ ἐντὸς τῆς κλίνης ἄγγελον πληρῆς παγωμένου ὕδατος. Διὰ τοιούτων ἀκλήρων μέσων ἠδυνήθη τέλος ὁ Βυρφὼν νὰ κατανικήσῃ τὴν φύσιν του· ἔλεγε δὲ ὅτι ὀφείλει τῷ Ἰωσήφ τρεῖς ἢ τεσσαρὰς τόμους τῆς «Φυσικῆς ἱστορίας του.»

Κατὰ τὸ διάστημα τεσσαράκοντα ἐτῶν, ὁ Βυρφὼν εἰργάσθη καθ' ἐκάστην ἀπὸ τῆς ἐνάτης τῆς πρώτης μέχρι τῆς δευτέρας, καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐσ-

πέραν, ἀπὸ τῆς πέμπτης μέχρι τῆς ἐνάτης. Τοσοῦτον τακτικῶς καὶ ἐπιμελῶς εἰργάζετο ὥστε ὁ βιογράφος του λέγει. «Ἡ ἐργασία ἐγένετο ἀνάγκη ἢ δὲ μελέτη ἦτο δι' αὐτὸν ἢ τέρψις τῆς ζωῆς.» Λίαν εὐσυνειδήτως ἐργαζόμενος, προσεπάθει νὰ ἐκφράσῃ ὅσον ἐνεστί κομψῶς τὰς σκέψεις· οὐδέποτε ἐπαρήρηθη διορθῶν τὰ συγγράμματά του, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ὄφρος τοῦ εἶναι σχεδὸν τέλειον· ἐνδεκάκις ἔγραψε τὰς «Ἐποχὰς τῆς φύσεως» πρὶν μείνῃ εὐχαριστημένος ἂν καὶ ἐπὶ πενήτηκοντα ἔτη εἶχε μελετήσῃ περὶ τοῦ ἔργου. Τὴν μεγαλειότητα τῆς ἐτήρει εἰς ἀπάσαις τὰς ὑποθέσεις καὶ πολλάκις ἔλεγεν ὅτι· «ἡ εὐφυΐα ἄνευ τάξεως ἐλαττοῦται κατὰ τὰ τρία τέταρτα.» Ἡ ἐπιτυχία του ὡς συγγραφέως ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἐπιμονὴν καὶ δραστηρίαν ἐπιμέλειάν του. «Ὁ Βυρφὼν, λέγει ἡ κ. Νέκερ, πεπεισμένος ὢν ὅτι ἡ εὐφυΐα συνίσταται εἰς βαθεῖαν προσοχὴν προσηλωμένην ἐπὶ ἰδιαιτέρου τινὸς ἀντικειμένου, ἔλεγεν ὅτι ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἐντελῶς βεβαρημένον ὅτε ἔγραφε τὰ πρῶτα συγγράμματά, ἀλλ' ὅμως ἐπέμεινε καὶ ἐξηκολούθησεν ἐπιθεωρῶν καὶ διορθῶν, μέχρις ὅτου ἔφερε τὰ ἔργα του εἰς σχετικὴν τελειότητα· καὶ τέλος ἠσθάνετο εὐχαρίστησιν ἀντὶ κόπου τοιοῦτοτρόπως ἐργαζόμενος.» Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Βυρφὼν δεινῶς ἐπασχεν ἐν τῷ τοσοῦτον ἐπιμελῶς ἐνησχολεῖτο. Διδακτικώτατον ὑπῆρξεν, ὡς πρὸς τὴν καρτερίαν, τὸ στάδιον τοῦ σερ Βάλτερ Σκόττ· ἡ θαυμασία ἐργατικὴ αὐτοῦ δύναμις ἐκανονίσθη παρὰ δικηγόρον οὐτινος ἦτο γραφεύς. Ἡ μοτότονος τῆς ἡμέρας ἀσχολία ἀπεδεδίκευε τερπνοτέραν τὴν ἐσπερινὴν ἐλευθερίαν, διότι ἠδύνατο τότε νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ μελετήσῃ ἀνέως· ὁ ἴδιος δὲ ἀπέδιδε μετὰ ταῦτα τὴν κανονικὴν ἐργατικότητά του, τῆς ὁποίας συνήθως στεροῦνται οἱ συγγραφεῖς, εἰς τὴν τακτικὴν τοῦ γραφεῖου ἐργασίαν. Φειδωλῶς ἐπληρώνετο, ἀλλ' ἐνίοτε κατώρθωνε νὰ ἀντιγράψῃ μέχρι 120 σελίδων ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, διὰ τὰς ὁποίας ἐλάμβανε 1/2 περίπου λίραν· ἐκ τῶν χρημάτων δὲ τούτων ἠγόραζε βιβλία ἅτινα ἄλλως δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ.

Καὶ ἀφοῦ ἀπέκτησε δόξαν καὶ πλοῦτον ἐσαμύνετο ὁ Σκόττ ἐπὶ τῷ πρακτικῷ νῷ, ἀκόπτων ἐκεῖνους ἐκ τῶν ποιητῶν ὅσοι διατείνονται ὅτι ἡ εὐφυΐα καὶ αἱ βιωτικαὶ ἐνασχολήσεις εἰσὶν ἀσυμβίβαστοι. Ἐφρόνει ἀπ' ἐναντίας ὅτι τακτικὴ ἐνασχολήσις εἰς πρακτικὰ ἔργα, βοηθεῖ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀνωτέρων διανοητικῶν δυνάμεων. Γενόμενος γραμματεὺς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ Ἐδιμβούργου, εἰργάζετο μόνον κατὰ τὰς ἐσθινὰς ὥρας εἰς φιλολογικὰ ἔργα, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς ἡμέρας διήρχετο εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐπρέσβευε τὴν ἀρχὴν ὅτι, ἔπρεπε νὰ διατηρηθῇ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ οὐχὶ διὰ τῆς φιλολογίας. Ἡ ἀκρίβεια ἦτο κύριον αὐτοῦ προτέρημα· κανόνα εἶχε

ν' ἀπαντᾷ αὐθημερόν εἰς ὅσας ἐλαβεν ἐπιστολάς, ἐκ τῶν ἐὰν ἴδοντο πληροφωρίας καὶ συζητήσεως. Ἐβίβριζε νὰ ἐγείρηται κατὰ τὰς πέντε καὶ ἀνηπτεν ὁ ἴδιος τὴν ἐστίαν· ἐνεδύετο μετὰ ταῦτα προσεκτικῶς καὶ περὶ τὰς ἑξ' ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖον ἔχων ἐν τάξει τὰ χαρτῖα, τὰ ἀναγκαῖα βιβλία καὶ πλησίον του εὐνοοῦμενον κύνα. Τοιοῦτοτρόπως εἶχε τελειώσει τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν, ὅτε συνηθροίζετο ἡ οἰκογένεια διὰ τὰς πρῶτας. Ἀλλὰ μ' ὄλιν τὴν ἀκάματον ἐργατικότητα καὶ τὴν βαθεῖαν παιδείαν, ἀποτελέσματα κόπων πολλῶν ἐτῶν, ὁ Σκόττ ὠμίλει πάντοτε μετὰ μεγίστης μετριοφροσύνης περὶ τῶν δυνάμεων του· ἔτυχε νὰ εἴπῃ. «Καθ' ὅλον τὸ στάδιόν μου ἀδικλόπως ἐδυσκολεύθη ἕνεκα τῆς ἀμαθείας μου.»

Τοιαύτη ἡ ἀληθινὴ σοφία καὶ ἡ μετριοφροσύνη, διότι ὁ πρᾶγματι πεπαιδευμένος ἄνθρωπος οὐδέποτε κομπάζει ἐπὶ παιδείᾳ. Ὁ ἐπιπόλιος ἄνθρωπος διὰ διαφόρων γνώσεων ἀλλειμμένος, ἀλλ' οὐδεμίαν κατὰ βάθος γνωρίζων, δύναται νὰ ἔχῃ εὐφροσύνην, ἀλλ' ὁ σοφὸς ταπεινῶς ὁμολογεῖ ὅτι· «γνωρίζω μόνον τὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ,» ἢ κατὰ τὸν Νεύτων ὅτι· «ἐσόνταζε κογχύλια τινὰ ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐν ᾧ κείται ἀνεξερευνήτως εἰσέτι ἐνώπιόν του ὁ ὠκεανὸς τῆς ἀληθείας.»

Καὶ ἄλλοι ὑποδέεστοροι συγγραφεῖς, ἐπίσης διακρίθησαν ἐπὶ ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ· ὁ Ἰωάννης Βρίττων, ὁ συγγραφεὺς πολλῶν ἀξιολόγων περὶ ἀρχαιτοκτικῆς ἔργων, ἐγεννήθη εἰς πτωχὴν καλῶσιν. Ὁ πατήρ του χρηματίας ἀρτοποιός, ἐπιώχουσε καὶ ἕνεκα τούτου ἐγένετο παράφρων· καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Βρίττων ἦτο βρέφος εἰσέτι. Τὸ παιδίον ὀλίγην ἐκπαίδευσιν ἐλαβεν, ἀλλὰ πλεῖστα ὅσα ἀνήθικα παραδείγματα τὰ ὅποια εὐτυχῶς οὐδόλωσ ἐπηρεάσαν αὐτόν. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν οἰνοπώλου τινὸς θείου του, καὶ ἐπὶ πενταετίαν σκληρῶς εἰργάσθη· τέλος ἐχαλαρώθη ἡ ὑγίεια του καὶ ὁ θεὸς τὸν ἀπέβαλε· τὰ δυστυχῆ παιδίον ἔμεινε ἄνευ προστασίας ἢ σκέπης, ἔχων ὡς μόνον περιουσίαν δύο λίρας μισθὸν τῆς πενταετοῦς ὑπηρεσίας. Διὸ, δεινῶς ὑπέφερε κατὰ τὰ ἐσόμενα ἑπτὰ ἔτη καὶ πολλὰς τζλαιπωρίας ὑπέστη. Ἀλλ' ὅμως, λέγει, ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του, εἶχον τὴν μελέτην ὡς παρηγορίαν καὶ πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ διαμείνω σπουδάζων ἐν τῇ κλίνῃ μὴ ἔχων τὰ μέσα νὰ θερμαινῶμαι κατ' ἄλλον τρόπον. Ἀφῆκε τὸ Λονδίον ἐλπίζων νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς ἀλλαχοῦ ἀλλ' εἰς μάτην· μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μητρόπολιν ὑπὲρ ποτὲ ἐνδεδῆς· τέλος κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἐργασίαν εἰς τὸ ἀνοπωλείον τοῦ Λονδίνου (London tavern) καθῆκον ἔχων νὰ διαμείνῃ ἐντὸς τοῦ ὑπογείου ἀπὸ τῆς ἐβδομῆς ὥρας τῆς πρώτης μέχρι τῆς ἐνδεκάτης τῆς νυκτός. Ὁ ἐν τῷ

σκότει φυλακισμὸς καὶ ἡ ἐπίπονος ἐργασία, ἐκ νέου ἐβλαψαν τὴν ὑγίειάν του· τότε μετέβη παρὰ δικηγόρον τινί, μισθὸν λαμβάνων· δεκαπέντε σελλήνια τὴν ἐβδομάδα διότι εἶχε κατορθώσῃ ἂν καὶ ἄνευ βοηθείας, νὰ γίνῃ καλλιγράφος. Κατὰ δὲ τὰς ἐλευθερίας ὥρας μετέβαινε εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα ἀναγινώσκων ἐκ διαλειμμάτων βιβλία, ἅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγοράσῃ· ἀπέριους δὲ γνώσεις ἀπέκτησεν οὕτως. Ἐξηκολούθησε τὴν αὐτὴν ζωὴν ἐργαζόμενος καὶ σπουδάζων μέχρι τοῦ εἰκοστού ὀγδοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του· τότε ἤρχετο συγγράφων καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατὰ τὸ διάστημα πενήτηκοντα πέντε ἐτῶν ὁ Βρίττων ἐνησχολήθη εἰς φιλολογικὰ ἔργα δημοσιεύσας 87 πονήματα, ἐξ ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι «Αἱ ἀρχαιότητες τῆς Ἀγγλίας» (The cathedral antiquities of England) εἰς δεκατεσσάρους τόμους, ἔργον ἀληθῶς λαμπρὸν καὶ τὸ καλλίτερον μνημεῖον τῆς ἀκαμάτου ἐργατικότητος τοῦ Ἰωάννου Βρίττων.

Οὐδὲν ἦτον ἀξιοπαρατήρητον εἶναι τὸ στάδιον τοῦ Σαμουὴλ Δροῦ υἱοῦ ἐργάτου τινός, ὅστις καίτοι πτωχότατος, εἶδεν ὀπωσοῦν καλὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ τέκνα του. Ὁ πρωτότοκος δραστηριῶς ἐσπουδάζε καὶ ταχέως προώδευσεν, ἐν ᾧ ὁ Σαμουὴλ οὐ μόνον οὐδὲν ἐμάθησεν ἀλλ' ἦτο ἐντελῶς ἀνάγωγος· ἡ ἀπερισκεψία του ἐφαίνετο ἀξάνουσα μετὰ τῆς ἡλικίας καὶ δὲν ἐγένετο ἔρις, κλοπὴ ἢ οἰαδήποτε ἀταξία εἰς τὴν ἡρνεῖτο νὰ λάβῃ μέρος. Γενόμενος δεκαεπτὰ ἐτῶν μετέβη εἰς χωρίον πλησίον τοῦ Πλύμουθ, καὶ ἀποκατεστάθη ἐκεῖ ὡς ὑποδηματοποιός· νύκτα τινα ἦλθεν εἰδῆσις εἰς τὸ χωρίον ὅτι λαθρεμπορικὸν πλοῖον ἐφθάσεν καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐκβάλῃ τὸ φορτίον, ἅπαντες δὲ οἱ κάτοικοι, λαθρέμποροι ὄντες, ἔτρεξαν πρὸς τὴν παραλίαν. Ἐκεῖ διηρέθησαν εἰς δύο, οἱ μὲν μεταξὺ τῶν ὀσίων καὶ ὁ Δροῦ, ὑπῆρξεν ὡς λέμβους, οἱ δὲ παρελάμβανον τὰ ἐμπορεύματα· ἡ νύξ ἦτο ζοφερωτάτη καὶ ὀλίγη μόνον ἐργασία εἶχεν ἐκτελεσθῇ, ὅτε σφοδρὸς ἄνεμος καὶ δυνατὰ κύματα ἠγέρθησαν. Ἀλλ' οἱ ἐντὸς τῶν λέμβων ἄνθρωποι ἐπέμεινον καὶ ἐξηκολούθουν μεταφέροντες ἐμπορεύματα ἂν καὶ τὸ πλοῖον εἶχεν ἀπομακρυνθῇ τῆς ξηρᾶς· εἰς ὅμως τῶν μετὰ τοῦ Δροῦ πορθητῶν ἀπόλασε τὸν πῖλον του καὶ προσπαθῶν νὰ τὸν λάβῃ, ἀνέτρεψε τὴν λέμβον. Τρεῖς ἄνθρωποι ἐπιγίγησαν ἀθωροῦν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐνέχοντο πρὸς σωτηρίαν, ἀλλ' ἀπειχον τρία μίλια τῆς παραλίας καὶ τὸ σκότος ἦτο φοβερόν· μετὰ τρεῖς ὥρας μόνον κατώρθωσεν ὁ Δροῦ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ὕδατος πίπτων ἐπὶ βράχου τινός ὅπου ἔμεινε ἡμιθανὴς μετὰ δύο ἄλλων μέχρι τῆς πρώτης, ὅτε ἦλθον οἱ φίλοι εἰς βοήθειαν καὶ εὐτυχῶς ἀνέλασε.

Βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐλάβεν ἐκ τῆς ὡς ἐκ Θαύματος σωτηρίας του, καὶ ἀφῆσας τοὺς κακοὺς συντρό-

ύσους δυνήθη ἐκ τῶν τῆς Ἑλλάδος παραλίων καὶ μεταφέρει εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας ἄκρη καὶ ἀκριβῶς ἐξέπλεσεν ὁ ναυαρχος.

ΦΘΕΙΡΕΣ. Τὰ ἀπεχθέστατα ταῦτα ζῴδια γεννῶνται εἰς διάφορα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος μέρη, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, οὐ μόνον ἕνεκα βυπαρτήτος, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα νοσολογικῶν τινῶν ἀφορμῶν. Πολλαπλασιάζονται δὲ τοσοῦταν, ὥστε ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου ζεύγους ἐμποροῦσιν ἐν διαστήματι δύο μόνον μηνῶν νὰ γεννηθῶσι 48,000. **Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ.**

ΤΡΕΜΟΥΛΙΑΡΙΔΕΣ. Νέος τις ἔδουάρδος Βὼλ τὸ ὄνομα, ἐνήθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου Λαμπὲτ ὡς διαταράξας τὴν ἐκκλησιαστικὴν τελετὴν τῶν Τρεμουλιάριδων (Shakers). Ἡ ἐκκλησία εἰς τὴν συνέρχονται οἱ Τρεμουλιάριδες κεῖται ὑπὸ τινὰ ἀψίδα τοῦ ἐν οὐλόουρθ σιδηροδρόμου. Ἰδοὺ δὲ ὁ μεταξὺ δικαστοῦ καὶ ἐνάγοντος διάλογος. **Ἐρ.** Ἐχέτε ἱερέα εἰς τὴν ὑμετέρην ἐκκλησίαν; **Ἀπ.** Ὀχι, ἔχομεν μόνον ἱεροκήρυκα ὃς τις εἶναι γυνή. **Ἐρ.** Χορεύετε ἐν καιρῷ τῆς λειτουργίας; **Ἀπ.** Ὀχι, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Πνεύματος γίνονται τινες ἐκδηλώσεις, αἱ τινες ἐλαμβάνονται παρὰ τῶν βεβήλων ἀντὶ χορῶν. **Ἐρ.** Καὶ θεωρεῖτε τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας ὡς ἀχρηστοὺς ἀπὸ τῆς ὑμετέρας λατρείας; **Ἀπ.** Ναι, διότι ἀναγγέλλουσι τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος. **Ἐρ.** Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται ἀποκαλύπτονται διὰ κτυπημάτων εἰς τὸ βῆθος πύλου; **Ἀπ.** Ὀχι, τοιοῦτό τι οὐδέποτε ἐγένετο μεταξὺ τῶν πιστῶν. **Ἐρ.** Ἐρχονται πολλοὶ ἄνθρωποι νὰ ἴδωσι τὰς ὑμετέρας τελετάς; **Ἀπ.** Ναι, καὶ ἐρωτῶσιν ἐν γένει πότε ὁ ἀρχισὴν ὁ χορὸς. Καὶ ὅμως ὁ χορὸς δὲν ἀποτελεῖ μέρος σπουδαίου τῆς ἡμετέρας λατρείας. Ἄναγνώσκωμεν τὴν Γραφὰς, προσευχόμεθα καὶ ψάλλομεν. **Ἐρ.** Πῶς διακρίνεις ἂν καὶ ἐμὲ δὲν ἐπισκέφθη τὸ Πνεῦμα; **Ἀπ.** Εἰμι βέβαιος ὅτι ὄχι, διότι τὸ Πνεῦμα δὲν ἐμφανίζεται κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. **Ἐρ.** Ἐχέτε μεταξὺ ὑμῶν καὶ χορευτρίαν; **Ἀπ.** Ὀχι.— Ἰδοὺ καὶ τῆς ἱεροκήρυκος ἡ κατάθεσις. **Ἐρ.** Εἰπέ μοι τί σημαίνει ὁ χορὸς ἐν καιρῷ τῶν ὑμετέρων τελετῶν; **Ἀπ.** δὲν γίνεται χορὸς ὁσάκις συνεκκλησιαζώμεθα ἢ ἀδελφότης δὲν χορεύει ἕλη μόνον οἱ πιστοὶ ὅσοις ἐπισκέπτεται τὸ Πνεῦμα χορεύουσι. **Ἐρ.** Οἱ χορεύονται δὲν πίπτουσι ἐνίστε χαμαὶ; **Ἀπ.** Ὀχι, διότι προσέχομεν νὰ κρατῶμεν αὐτοὺς. **Ἐρ.** Ποίαν ἐξήγησιν δίδεις εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο; **Ἀπ.** Οὐδεμίαν δὲν δόναμαι νὰ ἐμποδίσω τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας. Ὅταν τὸ Πνεῦμα καταβαίνει εἰς τινὰ, οὗτος στερεῖται ἐπὶ τινὰ χρόνον τῶν αἰσθησέων· ὅταν δὲ ἀνανήψῃ ἐπιδίδεται εἰς χορὸν, καὶ ἐξακολουθεῖ ἕως οὐ πύση, ἵκτεὸς μόνον ἂν κρατήσωμεν αὐτόν. Οἱ οὕτω χορεύοντες μεταβαίνουσι ἀπὸ τοῦ σκότους τοῦ θανάτου εἰς τὴν νέαν ζωὴν. ἔχομεν πολλοὺς δημοδόξους

ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ μάλιστα ἐν Σουφόλκ.— Ὁ δικαστής, δι' ἑλλείψιν ἰσχυρῶν ἀποδείξεων δὲν κατεδίκασε τὸν ἐναγόμενον, ἀπήτησε δὲ μόνον νὰ μὴ παρῆξη πλέον τὴν ἐκκλησίαν. Εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι τοιαῦτα μωρὰ πράγματα γίνονται τὴν εὐ' ἐκκατοντατηρίδῃ ἐν τῇ πόλει τοῦ Λονδίνου; (Standard.)

KINGZIN AETOTYPTIA. Εἰς τῶν συντακτῶν τοῦ *North-China-Herald*, ἐνοῶν κελῶς τὴν κινεζικὴν γλῶσσον, καὶ παρευρεθῆς εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Κινέζων, εἶδε πῶς ἀναγινώσκειται ἡ ἱερὰ βίβλος τοῦ Κἀν-Χί.

Τὴν 1 καὶ τὴν 13 ἐκάστης σελήνας, οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀξιωματικοὶ, φέροντες στολὰς ἢ ἐνδυμα ἐπίσημον, συνέρχονται ἀπὸ πρωίας εἰς αἴθουσαν καθαρὰν καὶ μεγάλην, ὃ δὲ ἀνώτερος ἐπιστάτης, ὃς τις ὀνομάζεται Λη-σάγκ, κρῖζει γεγωνοῖα τῇ φωνῇ «Προσέλθετε κατὰ βαθμὸν.» Καὶ εὐθὺς οἱ περιεστῶτες προσερχόμενοι τάσσονται ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἰδίου ἀξιώματος. Καὶ ὁ ἐπιστάτης ἐπιφωνεῖ «Κλίνατε τρις τὸ γόνυ καὶ ἐνεακίς τὰς κέφαλὰς ὑμῶν.» Πάντες δὲ ὑπακούοντες πράττουσι τὰ διαταχθέντα, στρέφοντες τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ μέρος ἐφ' οὗ κεῖται πλάξ φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ ὁ ἐπιστάτης κρῖζει ἐκ νέου· «Ἐγέρθητε καὶ ἀπέλθετε.» Ἐγειρόμενοι δὲ διευθύνονται πρὸς αἴθουσαν σχῆμα ἔχουσαν ναοῦ ἀπὸ ἀναγινώσκειται ὁ νόμος, πάντων ἰσταμένων ἐν κατανόξει καὶ σιωπῇ. Ὁ Λη-σάγκ ἀπαγγέλλει τότε τὸ πρόσταγμα τοῦτο· «Ἀρχίσαιτε εὐσεβάστως.» Καὶ εὐθὺς ὁ ῥήτωρ Σζέ-Κιάγκ-σάγκ κελούμενος, προχωρεῖ πρὸς βωμὸν, ἐφ' οὗ καίε θυμίαμα, γονυπετεῖ, λαμβάνει εὐλαβῶς τὴν πλάκα ἐφ' ἧς ἀναγινώσκειται τὸ ἀξίωμα τῆς ἡμέρας καὶ ἀναβαίνει μετ' αὐτοῦ, μίαν βαθμίδα τοῦ βήματος. Γέρον δὲ τις λαμβάνων αὐτὴν θέτει εἰς τὸ βῆμα καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτάττων σιωπὴν ὁ ῥήτωρ, γονυπετεῖ καὶ ἀναγινώσκει τὸν νόμον. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ Λη-σάγκ ἀναφωνεῖ· «Ἐρμηνεύσατε τὴν δεινὰ παράγραφον τῆς ἱερᾶς Βίβλου,» καὶ εὐθὺς ἀπαγγέλλει βραχὺν λόγον. ἔχομεν τὴν πεποιθησιν λέγει ὁ συντάκτης τῆς ἀνωτέρω ἐφημερίδος, ὅτι ἡ ἱερὰ βίβλος τῶν Κινέζων, θεωρεῖται παρ' αὐτῶν ὅπως καὶ παρὰ τῶν Χριστιανῶν αἱ δύο διαθήκαι. Ἰδοὺ μία αὐτῆς περικοπή. Ὅπως κατασταθῇ ὁ λαὸς εὐδαίμων, ἐλαττωθῇ ὁ πόλεμος καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ διάρκεια τοῦ θρόνου, εἰς τῶν σπουδαιοτέρων τρόπων εἶναι εἶναι ἡ ἐργασία τῆς γῆς ὅπως τὰ προϊόντα ἐπαρκῶσι εἰς τὴν κατανάλωσιν. Ὡστε νὰ μὴ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ προστρέχωμεν εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, καὶ ζητῶμεν πράγματα χρήσιμα εἰς τροφήν καὶ ἐνδυμα.